

**”On merkityksellistä tuottaa taiteen keinoin
hyvinvointia!”**

**Kohtaamistaiteen ohjaajien kokemuksia
Kohtaamistaiteesta**

Ines Tjäder

2023 Laurea

A decorative horizontal bar at the bottom of the page, divided into three segments of different colors: pink, blue, and teal.

Laurea-ammattikorkeakoulu

”On merkityksellistä tuottaa taiteen keinoin hyvinvointia!”
Kohtaamistaiteen ohjaajien kokemuksia Kohtaamistaiteesta

Ines Tjäder
Sosionomi AMK
Opinnäytetyö
Kesäkuu, 2023

Ines Tjäder

”On merkityksellistä tuottaa taiteen keinoin hyvinvointia!”

Kohtaamistaiteen ohjaajien kokemuksia Kohtaamistaiteesta

Vuosi

2023

Sivumäärä

47

Opinnäytetyön tarkoitus oli selvittää Kohtaamistaiteen ohjaajien kokemuksia Kohtaamistaiteen käytöstä asiakastyössä, Kohtaamistaiteen erityisyydestä taidelähtöisten menetelmien joukossa, sekä millaiset seikat nähdään merkityksellisinä Kohtaamistaiteen periaatteissa. Yhtenä opinnäytetyön tarkoituksena oli myös kartoittaa Kohtaamistaiteen ohjaajien toiveita yhdistyksen toimintaan liittyen. Opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä Suomen Kohtaamistaide ry:n kanssa.

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena ja tiedonkeruumenetelmänä toimi sähköinen kyselytutkimus. Kyselyn teemat ja runko suunniteltiin yhteistyössä Suomen Kohtaamistaide ry:n kanssa.

Tuloksista selvisi, että Kohtaamistaidetta on ohjattu hyvin laajasti eri ikä- ja asiakasryhmien keskuudessa. Kohtaamistaidetta oli ohjattu osana omaa työtä, mutta myös yrittäjänä ja vapaa-ajalla. Kohtaamistaiteen periaatteista korostui tuloksissa struktuuri ja arvostus, joiden nähtiin moniaistisuuden lisäksi erottavan Kohtaamistaiteen muista taidelähtöisistä menetelmistä. Kohtaamistaiteen tunnettavuus ja osallistujien ennakkoluulot taidelähtöisiä menetelmiä kohtaan nähtiin aineiston valossa haasteina toiminnalle. Yleisesti Kohtaamistaide koettiin kuitenkin merkityksellisenä ja monialaista hyvinvointia tuottavana toimintana.

Tämä opinnäytetyö oli ensimmäinen useiden eri Kohtaamistaiteen ohjaajien kokemuksia kuvaileva tutkimus ja siksi jatkotutkimusta olisikin mielenkiintoista tehdä monella eri Kohtaamistaiteeseen liittyvällä sektorilla. Esimerkiksi Kohtaamistaiteen tunnettavuuden edistämisen keinoja voisi olla hyödyllistä tutkia. Opinnäytetyön tulokset jaetaan Suomen Kohtaamistaide ry:n käyttöön, jotta yhdistys voi hyödyntää tuloksia toiminnassaan ja yhdistyksen kehitystyössä.

Ines Tjäder

"It is important to generate well-being through art!"

Experiences of Encounter Art Instructors from Encounter Art

Year	2023	Pages	47
------	------	-------	----

The purpose of the thesis was to find out the experiences of Encounter Art instructors regarding the use of Encounter Art in client work, the special nature of Encounter Art among art-based methods, and what aspects are seen as relevant in the principles of Encounter Art. One of the goals of the thesis was also to find out the wishes of Encounter Art instructors in relation to the association's activities. The thesis was carried out in cooperation with Suomen Kohtaamistaide ry.

The thesis was carried out as a qualitative research, and the data collection method was an electronic survey. The themes and structure of the survey were designed in cooperation with Suomen Kohtaamistaide ry.

The results revealed that Encounter Art has been guided very widely among different age and customer groups. Encounter Art had been guided as part of work, but also as an entrepreneur and in spare time. Among the principles of Encounter Art, structure and appreciation were highlighted in the results, which were seen to distinguish Encounter Art from other art-based methods in addition to multisensory. The familiarity of Encounter Art and the prejudices towards art-based methods were seen in the light of the material as challenges for the activity. In general, however, Encounter Art was perceived as a meaningful and multidisciplinary well-being-producing activity.

This thesis was the first study describing the experiences of many different Encounter Art instructors, and therefore it would be interesting to conduct further research in many different sectors related to Encounter Art. For example, it could be useful to study ways of promoting the recognition of Encounter Art. The results of the thesis will be distributed to Suomen Kohtaamistaide ry, so that the association can use the results in its operations and in the association's development work.

Keywords: encounter art, guiding, art-based methods

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Tarkoitus ja tavoitteet	7
3	Suomen Kohtaamistaide ry.....	7
4	Taidelähtöiset menetelmät	8
5	Kohtaamistaide	10
5.1	Kohtaamistaiteen historiaa	10
5.2	Kohtaamistaiteen määrittelyä.....	11
5.3	Kohtaamistaiteen periaatteet	12
5.4	Bigaku, Kansei ja Mitate	13
6	Kohtaamistaidetoiminnan rakenne	14
6.1	Virittäytyminen.....	14
6.2	Taidetyöskentely	15
6.3	Arvostuskierros	15
7	Ryhmän ohjaaminen ja ohjaajuus.....	16
7.1	Ryhmän ohjauksesta yleisesti	16
7.2	Ohjaajuus Kohtaamistaiteessa	18
8	Tutkimuksen toteutus	21
8.1	Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä	22
8.2	Kyselylomake	23
8.3	Tulosten analysointi	24
9	Tutkimuksen tulokset	26
9.1	Esitiedot	26
9.2	Kohtaamistaideryhmät	28
9.3	Ohjaajuudelle merkitykselliset seikat Kohtaamistaidetoiminnassa	29
9.4	Koetut haasteet Kohtaamistaidetoiminnassa.....	30
9.5	Kohtaamistaiteen periaatteiden tarkastelua.....	31
9.5.1	Struktuuri ja arvostus Kohtaamistaiteen ytimessä.....	31
9.5.2	Tavoitteellisuus.....	32
9.5.3	Vuorovaikutus, moniaistisuus ja ulkoisen havainnointi.....	33
10	Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus.....	34
11	Johtopäätökset ja pohdinta.....	35
	Kuviot	41
	Liitteet	42

1 Johdanto

Kohtaamistaide on ryhmämuotoista ja strukturoitua kuvataidetoimintaa, jossa hyödynnetään aistien kautta tapahtuvaa havainnointia. Keskiössä on laaja-alainen arvostus ja kohtaamisen eri ulottuvuudet. Kohtaamistaide edistää vuorovaikutusta ja itseilmaisua. (Laurea 2022.) Kohtaamistaide on viimeisen vuosikymmen aikana rantautunut osaksi suomalaista palvelujärjestelmää ja sen juuret pohjautuvat japanilaiseen Clinical Art -systeemiin. Japanissa Clinical Art -systeemi kehitettiin alun perin kuntoutusmuodoksi ikääntyneille muistisairaille ja heidän omaisilleen. (Pusa 2010, 5.) Japanilaisen tutkimuksen mukaan taidetoiminnan aikana koettu stressi ja ilo vaikuttavat aivotoimintaan positiivisesti. Haasteellisuus, mutta myös mielihyväntunteet aktivoivat aivoissa eri osioita ja auttavat vaihtoehtoisten hermoyhteyksien syntyä. (Kimura 2008, Pusa 2010, 11 mukaan.) Ikääntyneiden lisäksi Japanissa on saavutettu hyviä tuloksia myös esimerkiksi lastensuojelussa ja peliriippuvaisten kuntoutuksessa (Pusa 2010, 10). Suomessa Kohtaamistaidetta on ohjattu positiivisin vaikutuksin erilaisille asiakasryhmille lapsista vanhuksiin. Kohtaamistaiteen kautta saadut positiiviset vaikutukset ovat pitäneet sisällään muun muassa yleisen hyvinvoinnin lisääntymistä, voimaantumista, itseluottamuksen kasvua, ilon, osallisuuden ja kuuluvuuden tunteita. (Kohtamäki 2022.)

Tämä opinnäytetyö on toteutettu yhteistyössä Suomen Kohtaamistaide ry:n kanssa. Suomen Kohtaamistaide ry on perustettu vuonna 2014. Toiminnalle asetettuja tavoitteita ovat Kohtaamistaiteen kehitys ja tunnettavuuden edistäminen. Lisäksi yhdistyksen kautta on pyritty tuomaan Kohtaamistaiteen ammattilaiset ja tukijat yhteisen toiminnan äärelle. (Suomen Kohtaamistaide ry 2023.)

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on ollut selvittää Kohtaamistaiteen ohjaajien kokemuksia Kohtaamistaiteen käytöstä asiakastyössä, miten ohjaajat näkevät Kohtaamistaiteen tärkeät periaatteet ja kuinka Kohtaamistaiteen ajatellaan eroavan muista taidelähtöisistä menetelmistä. Opinnäytetyön teemat on valittu Suomen Kohtaamistaide ry:n toiveiden mukaan. Valitsin tämän aiheen opinnäytetyölleni, sillä olen juuri valmistunut Kohtaamistaiteen ohjaaja ja Kohtaamistaiteen käytön mahdollisuudet, sekä yhdistyksen toiminnan kehittäminen kiinnostavat minua. Tämän lisäksi näen Kohtaamistaiteen hyödyllisenä menetelmänä useiden eri asiakasryhmien parissa ja siksi olen halunnut saada aiheesta lisää tietoa, sekä syventää ymmärrystäni aiheen parissa.

Opinnäytetyö on toteutettu laadullisena tutkimuksena ja tiedonkeruumenetelmänä olen käyttänyt pääosin avoimista kysymyksistä koostuvaa sähköistä kyselylomaketta. Kyselyn tulokset olen analysoinut laadullisen tutkimuksen induktiivisen sisällönanalyysin keinoin. Suomen

Kohtaamistaide ry:n tarkoituksena on hyödyntää tämän tutkimuksen tuloksia yhdistyksen toiminnassa, sekä tulevaisuuden kehitystyössä.

2 Tarkoitus ja tavoitteet

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli selvittää Kohtaamistaiteen ohjaajien kokemuksia Kohtaamistaiteen käytön ja erityisyyden teemoista. Lisäksi tarkoituksena oli selvittää ohjaajien toiveita yhdistyksen toimintaan liittyen.

Opinnäytetyöni tavoitteena on tuottaa laadullisen kyselylomakkeen avulla Suomen Kohtaamistaide ry:lle syvällistä ja kokemuksellisuuteen perustuvaa tietoa Kohtaamistaiteen erityisyydestä ja periaatteista, sekä Kohtaamistaiteen käytöstä asiakastyössä.

Suomen Kohtaamistaide ry tulee hyödyntämään kartoittamaani tietoa yhdistyksen toiminnassa ja kehittämistyössä. Lisäksi tutkimukseni tuo näkyväksi Kohtaamistaiteen käytön mahdollisuuksia ja ohjaajien kokemia haasteita, sekä avaa Kohtaamistaiteen ohjaajien ajatuksia Kohtaamistaiteen tärkeistä periaatteista. Parhaimmillaan tutkimukseni tuottaa paitsi arvokasta ja hyödyllistä tietoa yhdistyksen käyttöön, mutta myös innostaa ja kannustaa tämän opinnäytetyön lukevia ohjaajia ohjaamaan Kohtaamistaiteen ryhmiä.

Olen kuvannut alle ne tutkimuskysymykset, joihin opinnäytetyöni pyrkii vastamaan. Tutkimuskysymykset on laadittu Suomen Kohtaamistaide ry:n toiveiden pohjalta.

- Miten Kohtaamistaiteen ohjaajat ovat päässeet käyttämään Kohtaamistaidetta asiakastyössä?
- Millaiset seikat nähdään tärkeinä Kohtaamistaidetoiminnan periaatteissa?
- Millaiset seikat on koettu ohjaajuuden kannalta merkityksellisinä ja miten Kohtaamistaide eroaa ohjaajien näkökulmasta muista taidelähtöisistä menetelmistä?

3 Suomen Kohtaamistaide ry

Tämän opinnäytetyö on toteutettu yhteistyössä Suomen Kohtaamistaide ry:n kanssa. Tässä luvussa kerron yhdistyksen toiminnasta tarkemmin. Aluksi kerron milloin ja mihin tarkoitukseen yhdistys on perustettu. Tämän jälkeen kuvaan yhdistyksen jäsenistön rakennetta ja määrää. Lopuksi kuvaan vielä yhdistyksen toimintaa tällä hetkellä.

Suomen Kohtaamistaide ry on perustettu vuonna 2014. Yhdistyksen päätavoitteena on edistää Kohtaamistaiteen kehittymistä ja tunnettavuutta. Lisäksi yhdistyksen tavoitteena on tuoda

Kohtaamistaitteen ammattilaiset ja muut siitä kiinnostuneet tahot yhteisen tekemisen äärelle. (Suomen Kohtaamistaide ry 2023.)

Kohtaamistaitteen ohjaajaksi valmistunut henkilö voi liittyä yhdistykseen henkilöjäseneksi ja Kohtaamistaitteen opintoja suorittava opiskelija opiskelijajäseneksi. Tämän lisäksi yhdistykseen voi liittyä kannatusjäseneksi tai yhteisöjäseneksi. (Suomen Kohtaamistaide ry 2023.) Kuitenkin vain henkilö- ja opiskelijajäsenet omaavat äänestysoikeuden yhdistyksen kokouksissa. Maaliskuussa 2023 yhdistyksen rekisterin mukaan jäseniä on hieman yli 130. Yhdistyksen puheenjohtajan mukaan jäsenmäärien kasvua on tilastoitu vasta muutaman viime vuoden aikana, mutta pääsääntöisesti uusia jäseniä on tullut aina ohjaajakoulutusten jälkeen, noin 30 uutta jäsentä vuodessa. (Pohjola 2023.)

Yhdistys järjestää jäsenilleen erilaisia tapahtumia livenä ja etänä. Lisäksi yhdistys järjestää toimintaa esimerkiksi taideiltojen muodossa myös avoimina tapahtumina, joihin voi osallistua jäsenten lisäksi kaikki Kohtaamistaiteesta kiinnostuneet. Jäsentapahtumissa voidaan käydä niin ammatillista keskustelua Kohtaamistaiteesta ja sen ohjaamisesta, kuin kokeilla uusia taidetyöskentelyitäkin. Esimerkiksi vuonna 2022 yhdistys järjesti jäsenilleen yhden retkipäivän ja kolme jäseniltä erilaisin teemoin. Lisäksi järjestettiin yksi menetelmälaboratorio, johon sai tuoda uusia ideoita ja menetelmiä kokeiltavaksi. (Suomen Kohtaamistaide ry 2023.)

Suomen Kohtaamistaide ry ei ole aiemmin toteuttanut tai osallistunut tutkimuksiin, joten tämä opinnäytetyö on ensimmäinen Kohtaamistaiteen käyttöä ja teemoja kuvaava tutkimus. (Pohjola 2023.)

4 Taidelähtöiset menetelmät

Tässä luvussa luon katsausta taidelähtöisiin menetelmiin. Jotta voidaan vastata yhteen tämän opinnäytetyön tutkimuskysymykseen: miten Kohtaamistaide eroaa muista taidelähtöisistä menetelmistä, täytyy ensin tarkastella mitä taidelähtöiset menetelmät pitävät sisällään.

Taidelähtöiset menetelmät toimivat yleiskäsitteenä eri taidemuodoissa tehtäville taidetyöskentelyille. Menetelmien avulla pyritään vaikuttamaan tai synnyttämään muutosta toimintaan osallistuvien henkilöiden ajattelussa ja toiminnassa. Menetelmät voivat pitää sisällään taiteen tekemistä, mutta niitä voidaan myös soveltaa muunlaiseen toimintaan. Taidelähtöisissä menetelmissä oleellista on taiteen aikaansaama prosessi, eikä pelkkä lopputulos, eli taideteos. Työskentelyn tavoitteina ovat yleensä luovuuden herättely ja siihen rohkaiseminen, uusien ajatusten ja oivallusten synnyttäminen. (Rönkä 2011, Lehikoinen & Vanhanen 2017, 10 mukaan.)

Taidelähtöisiä menetelmiä on tutkittu jo pitkään ja taiteen ja kulttuurin hyvinvointi- ja terveysvaikutuksista on paljon positiivista näyttöä. Maailman terveysjärjestö WHO:n vuonna 2019 julkaisema raportti kuvaa taiteen mahdollisuuksia osana innovatiivisia ratkaisuja monimuotoisiin terveyshaasteisiin. Raportista käy ilmi, että taiteella on positiivisia vaikutuksia monien sairauksien ehkäisyssä sekä psyykkisen ja fyysisen hyvinvoinnin edistämiseksi, sillä taidetoiminnan kautta voidaan vähentää yksinäisyyttä, edistää sosiaalista sitoutumista ja pääomaa, sekä lisätä sosiaalista tukea. Raportin mukaan aistien aktivointi, mielikuvituksen käyttö, tunteiden herättäminen, sosiaalinen vuorovaikutus, kognitiivinen stimulaatio ja fyysinen toiminta vaikuttavat oleellisesti taiteen ja terveyden symbioosissa. (Fancourt & Finn 2019.) Nämä ovat kaikki elementtejä, jotka näkyvät ja ovat vahvasti läsnä myös Kohtaamistaiteessa.

Terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksen (2022) mukaan sosiaalisesti osallistavan taidetoiminnan käyttö on lisääntynyt huomattavasti viimeisten vuosikymmenten aikana hyvinvointialoilla. Taiteen avulla saavutettavan hyvinvoinnin ulottuvuuksia on alettu huomioida myös entistä enemmän sosiaali- ja terveyspalveluissa ja koulutuksen suunnittelussa. Koska taidelähtöiset menetelmät sopivat monille eri ryhmille esimerkiksi ikään katsomatta, niiden käyttömahdollisuudet ovat hyvin laaja-alaiset.

Taidelähtöisten menetelmien, taidetoiminnan, taideterapian ja sen eri muotojen, sekä taiteen määrittäminen ei ole aina helppoa tai yksiselitteistä. Niiden määrittelyyn vaikuttaa muun muassa poliittiset ja eettiset näkökulmat (Salmela & Ala-Keskinen 2022, 13). Taidelähtöisillä menetelmillä ja toiminnalla tarkoitetaan kuitenkin yleisesti kuvataiteen, sanataiteen, musiikin, liikunnan, tanssin ja teatteritaiteen soveltamista asiakkaiden parissa tehtävään työhön. Tavoitteena on usein taiteen monipuolinen hyödyntäminen toiminnassa. Taidelähtöisessä työskentelyssä painottuu yhteisöllisyys ja sosiaalinen vuorovaikutus, terapeuttisuus, sekä kasvatus ja oppiminen. Taidelähtöiseen työskentelyyn liitetään usein myös voimaantumisen kokemukset. (Karkkulainen ym. 2019, 17-18.) Yksilön suhteessa taiteeseen korostuu voimaantumisen lisäksi subjektiivinen ilmaisu ja esteettinen kokemus, kun taas yhteisössä korostuneessa osassa on vuorovaikutuksellisuus ja voimaantuminen yhteisen tekemisen kautta. (Lundahl, Hakonen & Suomi 2007, Keto 2012, 51 mukaan.)

Kohtaamistaide kuuluu taidelähtöisiin ja taidetta hyödyntäviin menetelmiin, vaikka siihen liittyikin muista taidelähtöisistä menetelmistä poikkeavia yksilöllisiä ominaisuuksia. Rankanen & Pusan (2014, 10) mukaan kuitenkin kaikki menetelmät, jotka pyrkivät kuvataiteen avulla edistämään hyvinvointia ja sairauksien hoitoa jakavat yhteisiä elementtejä. Merkittävin yhdistävä tekijä on taiteen hyödyntäminen ihmisten vuorovaikutuksessa. Menetelmien välisiä eroja voivat olla esimerkiksi toimintaympäristöt, tavoitteet ja toiminnan ohjaajien koulutukset.

5 Kohtaamistaide

Tässä luvussa kuvaan ensin Kohtaamistaiteen historian kautta sitä, kuinka Kohtaamistaide rautui osaksi suomalaista palvelujärjestelmää ja kuinka Kohtaamistaide on kehittynyt vuosien varrella sen nykyiseen muotoon. Tämän jälkeen kuvaan Kohtaamistaiteen määrittelyn ja periaatteiden avulla mistä toiminnassa on kyse. Lopuksi syvennän vielä tietoa siitä, miten Kohtaamistaiteen juuret vaikuttavat toimintaan edelleenkin.

5.1 Kohtaamistaiteen historiaa

Kohtaamistaiteen juuret pohjautuvat Japanissa 1990-luvulla kehitettyyn Clinical Art -systeemiin. Clinical Art kehitettiin alun perin ikääntyneille muistisairaille ja heidän omaisilleen kuntouttavaksi toiminnaksi. (Pusa 2010,5.) Keskiössä oli lääketieteellisen erityisosaamisen lisäksi taidetyöskentely ja tavoitteellinen omaishoitajien ja muiden perheenjäsenten tukeminen. (Rankanen & Pusa 2014, 13.)

Laurea-ammattikorkeakoulu oli vuodesta 2004 lähtien rakentanut yhteistyötä japanilaisen Tohoku Fukushi yliopiston ja niin ikään Japanissa sijaitsevan Finnish Wellbeing Centerin kanssa. Suomeen Clinical Artin mukainen malli tuotiin vuonna 2006 Japanissa järjestetyn Laurea-ammattikorkeakoulun ja Tohoku Fukushi yliopiston ensimmäisen yhteistyöseminaarin jälkeen. Seminaarissa esiteltiin vanhustenhuollon kehittämishankkeita ja niiden tuloksia, sekä vertailtiin erilaisia tapoja järjestää palveluita ikääntyneille. Seminaarissa esiteltiin myös Clinical Art -työskentelyä ja sen hyötyjä kuvaavia vaikuttavia tutkimuksia. (Oshiro ym. 2006, Niiniö 2010, 18 mukaan).

Clinical Art -työskentelyn vaikuttavat tulokset muistisairaiden ikääntyneiden aivojen toimintaan ja työskentelyn keskeiset toimintaperiaatteet pitäen sisällään vuorovaikutuksellisuuden, kokemuksellisuuden, moniaistisuuden ja tekemisen ilon, haluttiin tuoda myös suomalaiseen kuntouttavaan vanhustyöhön. Lisäksi työskentelyllä nähtiin mahdollisuuksia myös muiden asiakasryhmien parissa. Näin moniammatillista Clinical Art -systeemiä ruvettiin muokkaamaan sopivaksi suomalaiseen palvelujärjestelmään. (Niiniö 2010, 18.)

Aluksi Kohtaamistaide kulki Suomessa nimellä Active Art, mutta koska nimi aiheutti liikaa miellelyhtymiä toimintakyvyn aktiivisuuteen tähtäävään toimintaan sekä aktivismiin, nimi muutettiin sen nykyiseen muotoon Kohtaamistaiteeksi vuonna 2010. Kohtaamistaide -nimellä haluttiin erityisesti korostaa ryhmätoiminnan kautta saavutettavaa vuorovaikutusta, kohtaamista ja arvostusta. (Rankanen & Pusa 2014, 13.) Samana vuonna Laureassa käynnistyi Kohtaamistaiteen erikoistumisopinnot, jotka oli tarkoitettu korkeakoulututkinnon jälkeiseksi täydennyskoulutukseksi (Ahos & Pusa 2010, 56).

Kohtaamistaide® on Laurea-ammattikorkeakoulun vuonna 2010 rekisteröimä tuotemerkki Suomessa. Laurea-ammattikorkeakoulu toimii yhteistyössä edelleen Tohoku Fukushi Universityn ja Japanin Clinical Art yhdistyksen kanssa kehittäen Kohtaamistaidetta. Tämän lisäksi Laurea-ammattikorkeakoulu tutkii Kohtaamistaidetta Suomessa ja toimii Kohtaamistaiteen kouluttajien ja ohjaajien kouluttajana. (Rankanen & Pusa 2014, 12-13; Holmikari & Eskelinen 2023).

Laurea-ammattikorkeakoulu on vuodesta 2017 alkaen järjestänyt Kohtaamistaiteen kouluttaja koulutusta ja nykyään Kohtaamistaiteen perusteet- ja ohjausosaamisen opintoja opetetaankin pääkaupunkiseudun ulkopuolella myös Tampereella ja Seinäjoella. Kohtaamistaide on kuulunut Laurea-ammattikorkeakoulun sosionomitutkintoon johtavan koulutuksen opetussuunnitelmaan vuodesta 2019 lähtien. Vuosien saatossa Laureasta on valmistunut noin 300 Kohtaamistaiteen ohjaaja. Kun ottaa lisäksi huomioon Tampereella ja Seinäjoella valmistuneet ohjaajat, päästään noin reiluun 350 ohjaajaan. (Holmikari & Eskelinen 2023.)

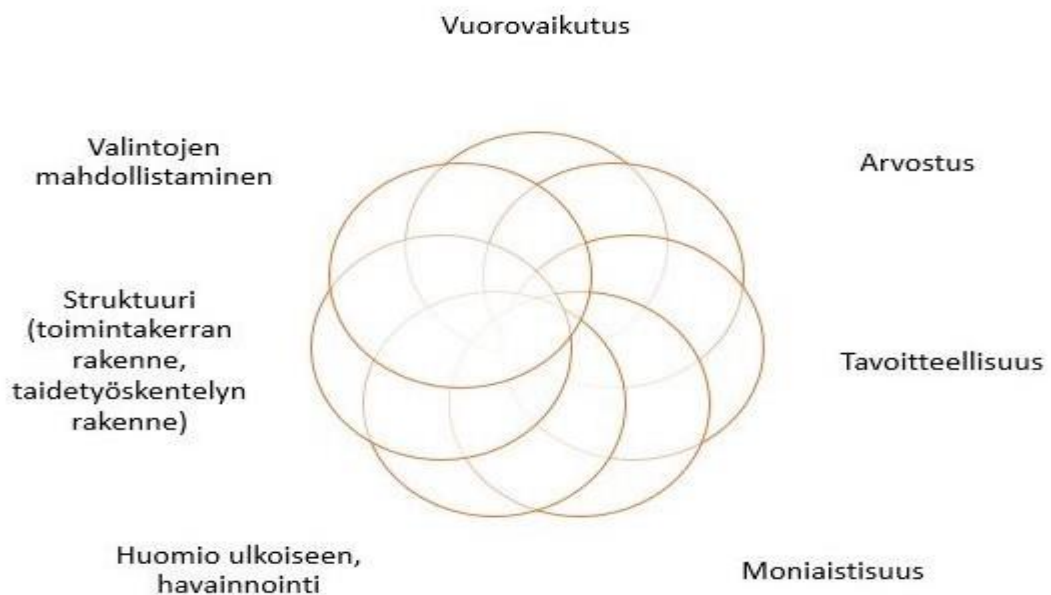
5.2 Kohtaamistaiteen määrittelyä

Kohtaamistaide on strukturoitua ryhmämuotoista kuvataidetoimintaa, jota ohjaa koulutettu Kohtaamistaiteen ohjaaja. Kohtaamistaiteessa keskiöön nousee laaja-alainen arvostus ja kohtaaminen. Osallistuja kohtaa ohjaajan lisäksi toiset ryhmäläiset ja oman itsensä, sekä käytössä olevat materiaalit. Lisäksi Kohtaamistaiteen pääelementteinä toimivat moniaistisuus, havainnot ja kokemuksellisuus, arvostus sekä taidetoiminnasta kumpuava ilo. Taidetyöskentelyssä ohjaajan antamien valintojen kautta osallistuja etenee vaiheistetusti kohti miellyttävää, esteettistä lopputulosta. Kohtaamistaiteen struktuurin avulla kokematon tai epävarma taiteentekijä voi kokea onnistumisen tunteita. Taidetyöskentelyn moniaistisuus, vaihteellisuus ja yllätyksellisyys kiinnittävät osallistujan tähän hetkeen ja paikkaan. (Pusa 2010; Suomen Kohtaamistaide ry 2023.)

Kohtaamistaide on tavoitteellista, usein kokonaisvaltaista hyvinvointia ja toiminta- ja työkykyä edistävää toimintaa. Lisäksi Kohtaamistaidetta voidaan hyödyntää kuntouttavana ja ennaltaehkäisevänä toimintamuotona. (Tampereen ammattikorkeakoulu 2022.) Kohtaamistaide-toiminnan keskiössä on asiakasryhmästä lähtevät tarpeet. Kohtaamistaideryhmän ohjaajat luovat kullekin ryhmälle sopivan suunnitelman Kohtaamistaiteen toiminnan puitteissa. Määritellyt tavoitteet auttavat luomaan tarkoituksenmukaisen prosessin, jossa jokainen toimintakerta vie lähemmäksi tavoitetta. Ryhmiä yhdistäviä tavoitteita Kohtaamistaiteessa voivat olla vuorovaikutuksen edistäminen ja ryhmäytyminen, yksilön arvostus, osallistujien voimavarojen etsiminen, valintojen mahdollistaminen, sekä ilon ja moniastillisten kokemusten tuottaminen. (Niiniö 2014, 20-21.)

5.3 Kohtaamistaitteen periaatteet

Kohtaamistaidetoimintaa siivittää toimintakerroilla toistuvan kolmivaiheisen rakenteen viritäytymisen, taidetyöskentelyn ja arvostuskierroksen lisäksi seitsemän tärkeää periaatetta: vuorovaikutus, arvostus, tavoitteellisuus, moniaistisuus, huomio ulkoiseen ja havainnointi, struktuuri ja valintojen mahdollistaminen (Laurea 2022).

Kuvio 1: Kohtaamistaitteen periaatteet (Laurea 2022)

Vuorovaikutus ja arvostus ovat läsnä Kohtaamistaidetoiminnan jokaisessa vaiheessa. Kohtaamisen ja vuorovaikutuksen laaja-alaisuus näkyy paitsi ryhmätoiminnassa ryhmäläisten ja ohjaajan kautta, mutta myös materiaalien ja ympäröivän maailman kautta (Rankanen & Pusa 2014, 14). Ohjaajan luomassa turvallisessa ja vuorovaikutuksellisessa tilassa jokainen tulee nähdyksi ja jokaisen osallistujan on mahdollista havahtua huomaamaan uusia kokonaisuuksia tai mielenkiintoisia yksityiskohtia. Arvostus näkyy toiminnan suunnittelussa, toiminnassa ja toiminnan arvioinnissa. Arvostuksen on tärkeää olla läsnä myös siinä, miten henkilö kohdataan omana itsenään ja miten hänen työskentelyään tuetaan, sekä miten hänen taidetöihinsä suhtaudutaan. (Pusa 2010, 13-14.)

Kohtaamistaidetoiminnassa on jokaiselle ryhmälle yksilöllisesti suunnitellut tavoitteet, johon pyritään. Jokaiselle ryhmälle suunnitellaan koko prosessin kattavat tavoitteet, mutta tämän lisäksi jokaiselle toimintakerralle on määritelty omat osatavoitteet. Kohtaamistaideryhmän

ensimmäisillä toimintakerroilla osatavoitteet liittyvät usein ryhmän jäsenten tutustumiseen, sekä toimintakerran ja taidetyöskentelyn struktuuriin tutustumiseen. (Niiniö 2014, 20.)

Moniaistisuudella on tärkeä rooli Kohtaamistaitteen työskentelyissä. Aistit auttavat ihmistä luomaan yhteyden sekä itseensä, että ympäröivään maailmaan. Jokaisella meistä aistit toimivat yksilöllisesti, mutta yleisesti ihminen havainnoi luonnollisesti käyttäen useampaa aistia samaan aikaan hyväkseen. Moniaistisuus tarkoittaa sellaista aistikokemusta, joka on syntynyt kahden tai useamman aistin välityksellä. Moniaistisuuden avulla voidaan lisätä hyvinvointia, rentoutumista, läsnäoloa, uuden oppimista ja aktivoitumista. Vaikka moniaistisuutta käytetään usein varsinkin Kohtaamistaidetoimintaan virittäytymisessä, sitä voi hyödyntää myös muissa työskentelykerran vaiheissa. Kohtaamistaitteen ohjaaja voi vaikuttaa osallistujien aisteihin myös omalla toiminnallaan esimerkiksi levollisella hengityksellä ja rauhallisella puheella. (Voutilainen 2014, 38-39.)

5.4 Bigaku, Kansei ja Mitate

Kohtaamistaitteeseen vaikuttaa vahvasti sen japanilaiset juuret, vaikka Kohtaamistaidet onkin muokattu suomalaiseen palvelujärjestelmään ja kulttuuriin sopivaksi. Jotta Kohtaamistaidetta voi ymmärtää syvemmin, on hyvä tietää kolme siihen vaikuttavaa japanilaista käsitettä Bigaku, Kansei ja Mitate. Vaikka näitä käsitteitä ei voikaan sanatarkasti kääntää suomen kielelle, siksi että niiden kääntäminen vaatii japanilaisen kulttuurin ja kielen ymmärrystä, voi niiden perusajatusta kuitenkin kuvailla. (Pusa 2014, 6.)

Bigakun tarkoitusta voidaan ymmärtää sanojen 'oppi kauneudesta' avulla. Se on käänös länsimaissa käytetystä estetiikan sanasta. Japanilaisessa arvomaailmassa ja estetiikassa esteettiset kokemukset pitävät sisällään koko ympäröivän maailman, tilan ja esineiden, sekä elämintavan. Aistit toimivat tärkeässä roolissa esteettisyyden kokemuksissa. Esteettiset kokemukset ovat läsnä myös arkielämässä kuten ruoan esillepanossa. Esteettisyys toimii myös syvällisenä mielentilana, jossa henkilö on herkistynyt ja avoin näkemään ja vastaanottamaan kauneutta. Esteettisyys taiteessa muodostuu loisteliaan ja karun vaihtelussa ja sekoittumisessa. Japanilaisen esteettisyyden filosofian Bigakun avulla kauneutta voidaan löytää viimeistelemättömästä, epätasaisesta ja rikkinäisestä. (Eväsoja 2008.)

Kansei yhdistetään terminä hyvinvointiin liittyväksi. Kanseihin liittyy herkkyyys aistinvaraisiin huomioihin ja kyky toimia eettisten ja esteettisten havaintojen pohjalta. Paljon kanseita omaava henkilö on siis aisteiltaan avoin ja valpas. Lisäksi hän omaa kyvyn vaalia sekä omaa, että muiden hyvää. Kanseissa yhdistyvät eettinen ja esteettinen olemus. (Pusa 2014, 6.) Lundin (2018) mukaan Kansein avulla Kohtaamistaideryhmän ohjaaja toimii ryhmän tukena havainnoiden ryhmää ja tunnistaen ryhmän erityispiirteitä, vaalien vuorovaikutusta ja sovittaen yhteen taidon ja taiteen toimintamuotoja (Lund & Siven 2022).

Mitate on taas laaja-alaista ja kokonaisvaltaista arvostamista kuvaava käsite, joka toimii tärkeänä pohjana Kohtaamistaitteessa. Se on hyvinvoinnin tuottamista arvostavan kohtaamisen avulla (Lund & Siven 2022). Kohtaamistaitteessa arvostava, luottamuksellinen ja turvallinen tila on ehdotonta, sillä sen avulla jokainen osallistuja kohdataan omana itsenään ja ainutlaatuisena taiteentekijänä. Arvostus luo luottamuksellista ilmapiiriä ja auttaa luovuuden vapautumisessa. Vaikka Mitate korostuu etenkin arvostuskierroksessa, se kulkee mukana kaikissa Kohtaamistaitteen eri vaiheissa. (Leinonen 2022; Pusa 2010.)

6 Kohtaamistaidetoiminnan rakenne

Kohtaamistaide on ryhmämuotoista ohjattua taidetoimintaa. Toimintaa voidaan toteuttaa pop up -tyylisesti yksittäisenä taidetyöskentelykertana, tai sitä voidaan järjestää useamman työskentelykerran kokonaisuutena. Useamman toimintakerran kokonaisuuksiin suunnitellaan yleensä 6-8 taidetyöskentelykertaa. Kohtaamistaitteen taidetoiminta on strukturoitua ja vaihteista. Ohjaaja tukee osallistujia taidetoiminnan eri vaiheissa niin, että osallistujan on mahdollista saavuttaa taidetyöskentelyn monitasoinen kokemus ja suunnitelmallinen tavoite. Taidetoimintakerran kesto voi vaihdella 1-2 tunnin välillä riippuen asiakasryhmästä ja toteutettavasta taidetyöskentelystä. Kohtaamistaitteessa taidetoiminta jaetaan kolmeen eri vaiheeseen virittäytymiseen, taidetyöskentelyyn ja arvostuskierrokseen. Näiden vaiheiden toteutuminen jokaisessa Kohtaamistaitteen työskentelyssä säilyttää Kohtaamistaitteen tunnistettavuuden. (Leinonen & Koistinen 2014, 48-50; Leinonen 2023.) Taidetyöskentelyissä voidaan toteuttaa ryhmä- tai paritöitä, mutta ryhmäkertoja suunniteltaessa pääpaino pysyy kuitenkin ohjatussa yksilöllisessä prosessissa (Pusa 2014, 14).

Kaikki taidetoiminnan eri vaiheet alun virittäytymisestä lopun arvostuskierrokseen ovat yhtä tärkeitä, ja niiden toteuttamiseen on varattava tarpeeksi aikaa. Ohjaaja suunnittelee kaikki toimintakerran vaiheet niin, että ne tukevat toisiaan ja muodostavat yhdessä syvällisen, päämäärää kohti vievän kokonaisuuden. (Pusa 2014.)

6.1 Virittäytyminen

Virittäytyminen aloittaa Kohtaamistaitteen toimintakerrat. Sen tehtävänä on ankkuroida sekä ohjaaja, että ryhmän osallistujat tähän hetkeen ja valmistella heitä tulevaan taidetyöskentelyyn. (Ahava & Vuorio 2014, 44.) Virittäytyminen on tärkeä osa toimintaa, sillä sen avulla ryhmän jäsenet motivoituvat, vapautuvat ja kokevat turvallisuuden tunnetta. Myös riskinottokyky ja halu uuden löytämiselle vapautuvat. Virittäytymisen onnistumiseen vaikuttaa ohjaajan hyvä valmistautuminen, sillä omalla toiminnallaan ja esimerkiksi ohjaaja luo ryhmälle puitteet virittäytymiseen. (Blatner 1997, Ahava & Vuorio 2014, 44-45 mukaan.)

Virittäytymiseen käytettäviä tekniikoita on lukuisia. Ohjaaja voi kehittää uusia hyviä tapoja virittäytymiseen tai yhdistellä vanhoja tuttuja. Tärkeää on kuitenkin se, että virittäytyminen tukee ryhmän toimintaa, ryhmäkerran tavoitteita ja tulevaa taidetyöskentelyä. Virittäytyminen on siis aina tavoitteellista ja suunnitelmallista. Virittäytyminen voi olla kuulumisten vaihtoa esimerkiksi päivän värin tai valitun kuvakortin muodossa, visuaalista työskentelyä, aistien kautta tapahtuvaa virittäytymistä esimerkiksi haistellen tai maistellen, draamaa, liikettä, tanssia, musiikkia, sanataidetta tai rentoutusharjoituksia. Vaihtoehtoja ja tapoja on siis virittäytymiseen yhtä monta kuin Kohtaamistaiteen ohjaajia ja enemmänkin. Hyvä virittäytyminen toteutetaan kiireettömästi ja ryhmää kuunnellen. Onnistuneen virittäytymisen jälkeen osallistujat on avoin ja valmis tulevaan työskentelyyn. Parhaimmillaan osallistujat on siirtänyt virittäytymisen aikana arjen velvollisuudet syrjään ja pystyy läsnäolevasti intoutumaan omaan luovuuteen ja sen kautta taidetyöskentelyyn. (Ahava & Vuorio 2014, 45-46.)

6.2 Taidetyöskentely

Kohtaamistaiteen taidetyöskentelyt ovat etukäteen suunniteltuja, vahvasti ohjattuja ja Kohtaamistaiteen ominaista struktuuria noudattelevia. Ohjaaja määrittelee teeman ja käytettävät materiaalit. (Pusa 2014, 14.) Ohjaaja ennakoivasti valitsee tilan laittamalla käytettävät materiaalit osallistujille valmiiksi. Osallistujat pääsevät siis ikään kuin valmiiseen pöytään. Taidetyöskentely on vaiheittaista ja yllätyksellistä. (Leinonen & Koistinen 2014, 49-50.) Oman kokemuksen mukaan ohjaaja voi jakaa osan käytettävistä työvälineistä myös työskentelyn myöhemmissä vaiheissa, auttaen näin säilyttämään työskentelyn yllätyksellisyyttä.

Taidetyöskentelyn vaihteellisuus tukee osallistujaa saavuttamaan mieleisen lopputuloksen. Ohjeistettujen vaiheiden määrä vaihtelee eri työskentelyissä ja määrää oleellisempaa onkin vaiheiden tarkoituksenmukaisuus. Ohjeistuksen on hyvä edetä ryhmälle sopivalla rytmillä ja sen on oltava selkeää. Usein sanallisen ohjeistuksen lisäksi on ohjaajan hyvä näyttää mallia itse tekemällä. Työskentely on hyvä aloittaa käytettävissä olevien materiaalien tutustumisella, kuten esimerkiksi vesivärien kokeilulla harjoituspaperille. Itse työskentely aloitetaan usein jostakin yksinkertaisesta teemaan sopivasta yksityiskohdasta, kuten muodosta tai väristä. (Leinonen & Koistinen 2014, 48-50.)

6.3 Arvostuskierros

Arvostuskierros on taidetoimintakerran viimeinen tärkeä vaihe, joka nivoo yhteen aiemmat vaiheet ja antaa ikään kuin sinetin työskentelylle. Tässä työvaiheessa taidetyöskentelyssä syntyneisiin teoksiin tutustutaan tietoisesti ja kokonaisvaltaisesti arvostaen. Arvostusta voidaan osoittaa monin eri tavoin. Arvostuskierros on suunniteltu usein niin, että se korostaa ja kunnioittaa toimintakerran taidetyöskentelyprosessia. (Caven-Pöysä 2014, 54.)

Arvostuskierroksella on tärkeä rooli, sillä se toimii parhaimmillaan luovuuden voimavaroja vahvistaen. Arvostuksen syvimmässä olemuksessa arvostus tarkoittaa merkityksellisyyden ja arvon antamista kaikelle arvostettavaksi asetettua kohtaan. Arvostuskierroksella sekä annetaan, että saadaan arvostusta. Molemmilla on oma tärkeä tehtävänsä kokonaispäämäärän saavuttamisessa ja yksilön omassa prosessissa. Arvostuskierros auttaa yhdistämään taiteen tekemisen ja katsomisen, sillä arvostuskierroksen aikana ei kohdata vain muiden tekemää taidetta, vaan myös oma taidetuotos. Saatu arvostus auttaa osallistujaa myös antamaan arvostusta toisille. Tämä saa aikaan positiivista kierrettä. Positiivinen ilmapiiri ja arvostus auttaa katsomaan taidetta uudella tavalla ja irrottautumaan itsekriittisistä ajatuksista. (Caven-Pöysä 2014, 54-57.) Arvostuskierros siis avartaa osallistujien tapaa katsoa taidetta korostaen hyväksyntää. Osallistujat huomioidaan tasapuolisesti ja jokainen osallistuja tulee nähyksi arvokkaana taiteentekijänä, sekä omana itsenään. (Leinonen 2022.)

Oleellista arvostuskierroksella on se, ettei arvostusta anneta hyvä-huono periaatteella (Caven-Pöysä 2014, 54). Tärkeää on työn havainnointi tekstuurin ja pinnan, värien, valon ja varjon, sommittelun tai teeman myötä. Tämän kaltaisen havainnoin avulla teoksesta voidaan löytää uusia ulottuvuuksia. Huomio on vahvasti ulkoisessa, eikä niinkään siinä, mitä teos osallistujien näkökulmasta esittää tai muistuttaa. Arvostuskierros lisää ryhmän keskeistä vuorovaikutusta ja yhteisöllisyyttä, sekä vahvistaa yksilön itsetuntoa ja tuottaa iloa ja onnistumisen kokemuksia. Parhaimmillaan arvostuksesta saatu voimaantuminen vaikuttaa myös elämän muissakin osa-alueissa. (Leinonen 2022.) Kokemukseni mukaan huomion arvoista on myös se, että arvostus ei aina tarkoita sanallista ja kirjallista arvostusta, vaan arvostusta voi osoittaa myös vain katselemalla teoksia.

7 Ryhmän ohjaaminen ja ohjaajuus

Tässä luvussa käsittelen ryhmien ohjaamista ja ohjaajuutta. Ensimmäisessä alaluvussa kuvaan ohjaustyön eri osa-alueita ja ohjaustyötä määritteleviä seikkoja. Lisäksi kuvaan ryhmäytymistä ja ryhmän elinkaarta. Toisessa alaluvussa keskityn ohjaajuuteen Kohtaamistaitteessa. Viimeinen alaluku käsittelee etikkaa ja eettisyyttä Kohtaamistaitteessa.

7.1 Ryhmän ohjauksesta yleisesti

Erilaisia ohjauksen muotoja käytetään paljon sosiaali- ja terveysaloilla. Ohjaustyön osa-alueet voivat vaihdella riippuen siitä mitä ohjataan. Ohjaustyössä on eroistaan huolimatta myös tiettyjä yhtäläisyyksiä, joita ovat muun muassa kohtaaminen, läsnäolo ja vuorovaikutuksellisuus, luottamus ja luottamuksellisuus, ohjauksen prosessi ja asiakkaan tavoitteiden palveleminen. (Onnismaa 2021, 7-8.) Yksinkertaisimmillaan ohjaustyö voidaan Onnismaan (2021) mukaan kuvata olevan ajan, huomion ja kunnioituksen antamista.

Ohjaustyötä eli ohjaamista määrittää toimintaympäristö, jossa ohjaus tapahtuu, mutta myös asiakasryhmä eli ne, keille toimintaa ohjataan. Ohjaamisen keskiössä on erilaiset ohjaustilan- teet, jotka ovat lähes aina suunnitelmallisia ja tavoitteellisia. (Kalliola, Kurki, Salmi & Tam- minen-Vesterbacka 2010, 8-9.) Tavoitteellisuus onkin yksi ohjaustyön keskeisimpiä osia. Oh- jaamisen tavoite kertoo mistä syystä eli miksi toimintaa tehdään. Tavoitteet ovat tärkeä va- lita asiakasryhmän tarpeista käsin. Ohjaustyössä voidaan ajatella olevan kolme eri tasoa: pää- tavoite, välitavoitteet, joka vievät kohti päätavoitetta ja ohjaajan oma tavoite. (Kalliola ym. 2010, 79-81.)

Ryhmien ohjaamiseen liittyy omia erityispiirteitä, jotka ohjaajan on hyvä tiedostaa. Tunne ryhmään kuulumisesta on tärkeää ja ryhmässä koetut onnistumisen tunteet voivat vaikuttaa myönteisesti myös ryhmän ulkopuoliseen elämään. Kestoltaan pidempiaikaisten ryhmien oh- jauksissa on todettu ryhmäytymisen olevan ryhmälle hyödyksi. Ohjaaja voi vaikuttaa ryhmä- tymiseen toiminnallaan. Ryhmäytymisen avulla ryhmälle syntyy luottamuksellinen ja turvalli- nen, sekä avoin ilmapiiri, jossa jokainen voi ilmaista omia ajatuksiaan ja tunteitaan. Turvalli- sessa ryhmässä epäonnistuminen on sallittua. Vaikka ryhmäytymisellä on paljon hyviä vaiku- tuksia ryhmään, on ohjaajan muistettava huolehtia siitä, että ryhmän ilmapiiri pysyy avoi- mena myös ryhmästä ulospäin ja mahdolliset uuden jäsenet otetaan mukaan toimintaan. (Kal- liola ym. 2010. 112-114.)

Ryhmien ohjauksissa ohjaajan on hyvä ottaa huomioon ryhmän elinkaari, eli ryhmän ryhmä- tymisen erilaiset vaiheet. Nämä vaiheet ovat havaittavissa useimmissa ryhmissä riippumatta siitä, miten pitkä ryhmäprosessi on kyseessä. Ensimmäinen vaihe on ryhmän tutustumisvaihe, jossa toisiin ryhmäläisiin tutustutaan näyttäen usein itsestään parhaimmat puolet. Seuraava on klikkiytymisvaihe, jossa ryhmän sisälle syntyy pienempiä ryhmiä samankaltaisten tai sa- moja kiinnostumiskohteita jakavien ihmisten kesken. Kolmannessa vaiheessa, työskentely- vaiheessa ryhmän työskentely on usein kaikkein helpointa, kun ryhmäläiset tuntevat toisensa jo paremmin. Ryhmän viimeinen vaihe on nimeltään lopetusvaihe. Tässä vaiheessa ryhmän jä- senet tekevät eroa toisistaan ja valmistautuvat ryhmän loppumiseen. Ryhmän lopetusvai- heessa ryhmäläisten negatiivisia tunteita puretaan aiempaa helpommin ohjaajaan. (Kalliola ym. 2010, 108-110.)

Ohjaajuus pitää sisällään monia elementtejä ja eri ohjaushetket ovat vain yksi osa tätä laajaa kokonaisuutta (Kalliola ym. 2010, 9). Ohjaajuuden tärkeinä elementteinä toimii Kalliola ym. (2010, 8) mukaan itsetuntemus, vuorovaikutustaidot, suunnittelukyky, kyky arvioida omaa toi- mintaa, taito kohdata erilaisia ihmisiä, sekä yksilöiden- ja ryhmienohjaamisen taidot. Erilais- ten kokemusten ja oppimisen halun kautta ohjaajan ammattitaito ja ohjaajuus voi kasvaa ja kehittyä. Ohjaajuuden alussa onkin tärkeää ensin tutustua itseensä ja omaan persoonaansa, sekä omiin arvoihin. Itsetuntemus on oleellista ohjaajuuteen liittyvän ammattitaidon rakentu- misessa. Omien arvojen ja asenteiden tunnistaminen ja pohtiminen on tärkeää, sillä ne

tukevat ohjaajan ammatillisuutta myös silloin, kun ohjaaja kohtaa sellaisia arvoja, jotka eroavat omista arvoista. (Kalliola ym. 2010, 11-22.) Oman persoonan käyttö työvälteenä luo paitsi aitoa kohtaamista, mutta tärkeimpänä se auttaa ohjaajaa uskomaan itseensä ja omaan ohjaajuuteen hankalissakin tilanteissa. Tämän lisäksi, on tärkeää muistaa, että myös tietämättömyys ja hämmennys ovat täysin normaaleja tunnetiloja ohjaajilla, eikä nämä tunnetilat tarkoita sitä, että ohjaaja olisi epäonnistunut. Ohjaajuuden matkalla onkin itsetuntemuksen lisäksi tärkeää sietää keskeneräisyyttä ja sitä, että aina valmiita vastauksia ei ole. (Kalliola ym. 2010, 26-29.)

7.2 Ohjaajuus Kohtaamistaitteessa

Ohjaajan rooli on Kohtaamistaitteessa tärkeä. Ohjaaja ohjaa toimintaa ja luo ryhmän ilmapiiriä. Ohjaajan toiminnalla on myös yhteys toiminnan vaikuttavuuteen. Ohjaajan vilpittömyys ja avoimuus vaikuttaa ryhmään positiivisesti luoden luottamusta. Luottamuksellisessa ryhmässä jokainen osallistuja saa olla oma itsensä omine tunteineen ja ajatuksineen. (Aalto & Rauhakallio 2010, 37.)

Kohtaamistaitteessa ohjaajuus kehittyy oman kokemukseni mukaan Kohtaamistaitteen perusteet -opintojen, mutta varsinkin ohjausosaamisen opintojen kautta. Kohtaamistaitteen perusteet -opinnoissa perehdytään Kohtaamistaitteeseen itse tekemällä kurssin opettajien ohjaamia taidetyöskentelyitä, sekä perehdytään teoriaan tekemisen takana. Aho ja Kahelin (2014, 32) kirjoittavat, että omakohtaisen kokemuksen kartoittaminen taidetyöskentelyistä ja niiden merkityksestä, sekä oman luovuuden vahvistuminen auttaa asettumaan asiakkaan asemaan. Tämän näkökulman avulla oma ohjaajuus voi alkaa rakentua. Vaikka ohjaajuuden siemenet kylvetäänkin jo perusopinnoissa, itse ohjaajuuden teemoihin paneudutaan vasta ohjausosaamisen opintojen aikana. Kohtaamistaitteen opiskelija kehittyy yhden 10 opintopisteen kurssin aikana Kohtaamistaitteen kokijasta Kohtaamistaitteen ohjaajaksi. Muutos on siis hyvin nopea. Oman kokemukseni mukaan valmistunutta Kohtaamistaitteen ohjaajaa voidaan kuvata ikään kuin taimena, joka kasvaa ryhmäohjauksien tuoman kokemuksen kautta pikkuhiljaa puuksi.

Koistisen ja Leinosen (2013) mukaan Kohtaamistaitteen ohjaajuuden näkökulmasta taidetyöskentelyssä on nähtävissä kaksi eri tasoa: taideprosessin ohjaaminen ja reflektiivinen ohjaajuus. Taideprosessin ohjaamisen teeman alla on ovat kaksi alateemaa: struktuuri ja vaihteisuus. Reflektiivisen ohjaajuuden alla on puolestaan kannustus, havainnointi, hiljainen läsnäolo ja arvostus. Taideprosessin ohjaamisen teemat käsittelevät siis pitkälti Kohtaamistaitteen taidetyöskentelyn ohjaamisen osa-alueita, kun taas reflektiivinen ohjaajuus liittyy enemmän ryhmän ja yksilön ohjaamiseen ja niiden avulla taidetyöskentelyn tukemiseen. (Leinonen & Koistinen 2014, 48.)

Kohtaamistaitteessa arvostus on läsnä kaikissa työskentelyn eri vaiheissa. Se alkaa jo siitä, kun ohjaaja suunnittelee ryhmäprosessin ja toimintakertojen työskentelyt. Toimintakerran alussa

ohjaaja valmistele tilan osallistujille. Ohjaaja kunnioittaa taidetyöskentelyä esimerkiksi valitsemillaan laadukkailla ja eettisesti tuotetuilla työvälineillä ja esittelee työvälineiden käyttöä osallistujille. Ohjaaja ottaa huomioon jokaisen osallistujan yksilöllisyyden ja ainutlaatuisuuden. Ohjaaja luo arvostavan, turvallisen ja hyväksyvän ilmapiirin työskentelylle. Ohjaaja ohjaa työskentelyä sekä sanallisesti, että sanattomasti ja luo luovuutta tukevan ilmapiirin rauhallisella äänenkäytöllä ja kiireettömällä tahdilla. (Leinonen 2022.) Ryhmän ohjauksen onnistumista tukee huolellinen valmistautuminen ja struktuurin noudattaminen, mutta samaan aikaan joustaminen ja kyky toimia muuttuvissa tai yllättävissä tilanteissa. Useamman ryhmäkerran prosessissa ryhmän onnistumisen kokemukset saavat aikaan positiivisen kerta kerralta vahvistuvan nosteen. (Caven-Pöysä 2014.)

Oman kokemukseni mukaan jokainen Kohtaamistaitteen ohjaaja tuo Kohtaamistaitteeseen omanlaista näkökulmaa ja ohjaa työskentelyitä omalla persoonallaan ja tavallaan. Kohtaamistaitteiden elää ja kehittyy ja uusia taidetyöskentelyjä ja tapoja virittäytymiseen ja arvostuskierrokseen kehitetään lisää. Tärkeää on kuitenkin säilyttää Kohtaamistaitteen erityisyys ja Kohtaamistaitteen ominaiset piirteet, jotta toiminnan voi jatkossakin tunnistaa juuri Kohtaamistaitteeksi.

7.3 Etiikka ja eettisyys Kohtaamistaitteessa

Etiikalla ja eettisyydellä on tärkeä rooli Kohtaamistaitteessa. Kohtaamistaitteen on tuettava tasa-arvoisuutta ja ihmisarvon kunnioittamista, sekä aktiivista kansalaisuutta. Eettisyys Kohtaamistaitteessa perustuu ajatukselle siitä, että taide kuuluu kaikille ja se on osa elämän perusrakennetta. Kohtaamistaitteen eettisyys on rakentunut sosiaalialalla vallitsevan etiikan yhteyteen. Siihen liittyy kokonaisvaltainen ihmiskäsitys ja fenomenologinen lähestymistapa, jonka keskiössä on kokemus ja havainnointi. Kohtaamistaitteen eettisyys ulottuu useaan eri osa-alueeseen. Siihen kuuluvat ohjaajuuteen liittyvän eettisyyden lisäksi toiminnan etiikka ja tutkimus- ja kehittämistoimintaan liittyvän etiikan osa-alue. (Ahos & Pusa 2014, 16-19.)

Ahos & Pusa (2014, 17-18) tuovat esille Kohtaamistaitteen toiminnallisuuden ja ryhmämuotoisen toiminnan aiheuttamia haasteita eettisyyden näkökulmasta. Ohjaajan on tasapainoteltava ryhmän ja yksilöiden välillä. Tämä voi näyttäytyä esimerkiksi silloin, kun joku ryhmästä ottaa muita enemmän puhetilaa ja ohjaaja pohtii miten rajata tätä.

Kohtaamistaitteen toiminnan ja ryhmäohjausten tavoitteiden tulee aina lähteä asiakkaita hyödyttävästä toiminnasta. Toiminta on aina vapaaehtoista ja siinä korostetaan asiakkaiden itsemääräämisoikeutta. Ohjaajan tehtävänä on luoda kannustava ja luottamukseen perustuva ilmapiiri. Ohjaaja luo yhdessä ryhmäläisten kanssa yhteiset pelisäännöt, jotka tukevat ryhmän toimintaa. Kohtaamistaitteen ryhmässä on tärkeää, että jokainen osallistuja tulee nähdyksi ja arvostetuksi. (Ahos & Pusa 2014, 17-18.)

Kohtaamistaitteen eettiset periaatteet on hyväksytty Suomen Kohtaamistaide ry:n hallituksen toimesta 13.3.2019. Kohtaamistaitteen ohjaajat ja Kohtaamistaitteen palveluntarjoajat ovat velvoitettuja noudattamaan näitä eettisiä periaatteita. Lisäksi he ovat velvoitettuja oman toimialan eettisiin periaatteisiin, sekä noudattamaan vahvaa ammattietiikkaa työssään. Alle on listattu nämä eettiset periaatteet sanatarkasti. Eettisten periaatteiden selitykset olen kuitenkin kirjoittanut omin sanoin. (Suomen Kohtaamistaide ry 2019, 107-109.)

1. Kohtaamistaitteen ohjaaja edistää hyvinvointia ja osallisuutta sekä estetiikan elämyksiä kohtaamistaitteen keinoin.

Kohtaamistaide vaikuttaa monella eri tasolla samaan aikaan tavoitteena kohtaaminen, kokeminen, arvostus ja ulkoisen kauneuden näkeminen. Siihen liittyy ihmisten keskinäinen sekä ympäröivän maailman kohtaaminen. Taidetyöskentelyjen vaihteellisuus auttaa osallistujia tekemään esteettisiä valintoja ja pääsemään mieluisen lopputulokseen.

Kohtaamistaitteen ryhmissä tavoiteltava toimintakulttuuri on osallisuutta edistävää, kokonaisvaltaisesti arvostavaa ja hyvään pyrkivää. Eettisyys rakentuu Kohtaamistaitteessa kasvatus- ja hyvinvointialojen etiikkaan.

2. Kohtaamistaitteen ohjaaja kunnioittaa ihmisarvoa, ihmisoikeuksia ja tasa-arvoa.

Kohtaamistaitteen ohjaajalle on tärkeää kohdata osallistujat ihmisarvoa, tasa-arvoa ja tasa-vertaisuutta kunnioittaen. Ohjaajan tulee kohdata osallistujat yhdenvertaisesti sukupuoleen, ikään, asemaan, etniseen taustaan tai uskontoon katsomatta. Ohjaajan on tärkeää tunnistaa kulttuuriset ja yksilölliset tekijät, sekä osallistujien erilaiset tarpeet ja erityispiirteet toiminnassa. Taidetyöskentelyssä oleellista on osallistujan kokonaisvaltainen huomioiminen ja voimavarojen tunnistaminen. Ohjaajan on tärkeä huomioida jokaisen oma tapa olla osallisena toiminnassa. Osallistuminen on vapaaehtoista kaikissa Kohtaamistaitteen ryhmän vaiheissa.

3. Kohtaamistaitteen ohjaaja noudattaa lakia salassapitovelvollisuudesta.

Koulutetut Kohtaamistaitteen ohjaajat noudattavat lakia salassapitovelvollisuudesta ja EU:n tietosuojasetusta henkilötiedoista. Tämän lisäksi Kohtaamistaitteen ohjaaja selvittää kunkin toimintaympäristön salassapitosopimukset ja lupakäytännöt ja toimii niiden mukaisesti, sekä vastaa ryhmän turvallisuudesta ja salassapitokäytänteiden tiedottamisesta.

4. Kohtaamistaitteessa työskentely perustuu luottamukseen.

Arvostus on kohtaamistaitteen keskeinen elementti. Arvostus toimii myös pohjana luottamukselliselle suhteelle. Kohtaamistaitteen ohjaajan vastuulla on luottamuksellisen ja vuorovaikutuksellisen ilmapiirin rakentuminen sekä osallistujien välille, että osallistujien ja ohjaajan

välille. Kohtaamistaitteen ryhmässä luodaan omat ryhmäsäännöt, johon kirjataan ryhmälle tärkeät ja luottamukseen perustuvat periaatteet.

5. Kohtaamistaitteen ohjaaja edistää yhteistyötä asiakkaan sidosryhmien kanssa.

Kohtaamistaitteen ohjaajan on pyrittävä edistämään verkostoyhteistyötä toiminnallaan ja toimimaan vastuuta ja velvollisuuksia huomioiden. Kohtaamistaitteen ohjaajan on tärkeää huomioida asiakas osana yhteisöään ja toimintaympäristöään. Kohtaamistaitteen toimijuuden ytimessä on kunnioittava, yhteisöllinen ja erilaisuutta arvostava työote.

6. Kohtaamistaitteen ohjaaja on vastuussa omasta osaamisestaan ja työssäjaksamisesta.

Kohtaamistaitteen ohjaajan on ylläpidettävä omaa osaamistaan ja reflektoiden kehittää toimintaansa. Kohtaamistaitteen ohjaaja toimii osana Kohtaamistaitteen toimijoiden verkostoa ja ymmärtää oma merkityksensä ja roolinsa yhteisössä. Kohtaamistaitteen ohjaaja tekee työtä omalla persoonallaan ja toimii ammatillisesti ja rehellisesti kertoessaan Kohtaamistaitteesta.

Kohtaamistaitteen ohjaaja on vastuussa omasta jaksamisestaan ja pyrkii refleктоimalla kehittämään toimintaansa. Lisäksi hän ymmärtää käytettävät resurssit ja suunnittelee niiden puitteissa laadukasta Kohtaamistaidetoimintaa.

7. Kohtaamistaitteen ohjaaja sitoutuu noudattamaan Kohtaamistaitteen keskeisiä periaatteita.

Kohtaamistaitteen ohjaaja sitoutuu noudattamaan Kohtaamistaitteen keskeisiä periaatteita ja Kohtaamistaitteen rakennetta pitäen sisällään virittäytymisen, taidetyöskentelyn ja arvostuksen. Lisäksi ohjaajan on noudatettava muita Kohtaamistaitteen keskeisiä periaatteita, joita on tavoitteellisuus, moniaistisuus, vuorovaikutus ja vaiheittainen taidetyöskentely. Nämä periaatteet takaavat Kohtaamistaitteen yhteisen linjan ja tunnistettavuuden.

8. Kohtaamistaitteen ohjaajalle on tehtävään vaadittava koulutus.

Kohtaamistaitteen ohjaajalla on oltava ohjaamiseen vaadittava 15op koulutus. Koulutus antaa oikeuden menetelmän ammatilliseen käyttöön ja luvan käyttää toiminnasta nimeä Kohtaamistaidete. Kohtaamistaitteen 15op kouluttajakoulutuksen käyneellä henkilöllä on oikeus järjestää Kohtaamistaitteen ohjaajakoulutusta.

8 Tutkimuksen toteutus

Valitsin opinnäytetyön toteutusmuodoksi laadullisen tutkimuksen. Olin aiemmin alkusyksystä 2022 käynyt Laurean Tutkimus- ja kehittämismenetelmät -kurssin ja perehtynyt siellä

laadulliseen tutkimukseen. Laadullisen tutkimuksen ominaispiirteet syvällisen ja vahvasti kokemuksellisen tiedon esiintuojana puhutteli minua paljon. Työskentely sosiaali- ja terveystieteiden alalla on vahvasti ihmisläheistä, jossa korostuu ihmisen oma kokemus ja asiakkaan ja ammattilaisen välinen vuorovaikutuksellisuus. Laadullinen tutkimus sopii siksi mielestäni erityisen hyvin tämän alan tutkimuksiin. Laadullisen tutkimuksen ominaispiirteet myötäilevät myös vahvasti Kohtaamistieteeseen liittyviä teemoja. Näiden seikkojen takia koin, että laadullisen tutkimuksen kautta Kohtaamistieteen laaja-alaisia teemoja on järkevintä tutkia. Laadullisen tutkimusmuodon valintaan vaikutti myös keskustelu Suomen Kohtaamistieteiden ry:n yhteyshenkilön kanssa. Yhdistys myönsi tutkimukselleni tutkimusluvan.

Itselleni tutkijana hyvää pohjaa tutkimukseni kontekstin ymmärtämiseen loi hieman ennen opinnäytetyön aloittamista suorittamani Kohtaamistieteen ohjausosaamisen opinnot. Opinnäytetyön perehdyin Kohtaamistieteeseen syvällisesti teorian ja keskusteluiden muodossa. Lisäksi ohjasin työparini kanssa Kohtaamistieteen ryhmää ja kartoitin tällä lisää ymmärrystä ja käytännön kokemusta ohjaamiseen liittyvistä teemoista.

8.1 Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä

Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus on tulkintaan perustuva tutkimustapa. Laadullisen tutkimuksen keskiössä on ilmiön kuvaaminen ihmisten kokemusten avulla. Laadullinen tutkimus antaa myös mahdollisuuden tutkia ihmisten sosiaalista todellisuutta sisältäpäin ja sen avulla voidaan tuoda näkyväksi tutkimukseen osallistuvan henkilön antamia merkityksiä asioille. Laadulliseen tutkimukseen liittyy siis oleellisesti kokemuksellisuuden lisäksi se, millaisen merkityksen henkilö antaa asioille. (Vilkka 2021a, luku 1.) Erilaisten asioiden merkitykset ovat nivoutuneet ihmismieleen kieleen, jolla merkityssuhde ilmaistaan. Lisäksi siihen liittyy henkilön arvomaailma, ihanteet, uskomukset ja käsityksen, sekä mielipiteet ja tunteet. (Varto 1992, Vilkka 2021a, luku 1 mukaan.)

Tutkimuksen kannalta olisi tärkeää, että laadullisen tutkimuksen tekijä ymmärtää millaisessa kontekstissa ja miten ja miksi tutkittava ilmiö on tutkittavalle merkityksellinen. Laadullista tutkimusta voidaan käyttää esimerkiksi työyhteisöjen yhteisöllisyyden, moniammatillisuuden, osaamisen, asiantuntijuuden kehittymisen ja opiskeluun liittyvien kokemusten tutkimisessa. Vaikka laadulliseen tutkimukseen kuuluu omat erityispiirteensä, jolla se erottuu muista tutkimustyypeistä, kaikki eri tutkimustyyppit jakavat myös yhteisiä, tärkeitä teemoja. Näitä teemoja ovat tutkimusteoria, kriittinen asenne, konteksti, ymmärrys, sekä kumppanuus ja empatia. (Vilkka 2021a, luku 1.)

Laadullisessa tutkimuksessa yleisimmin käytetyt tiedonkeruumenetelmät ovat haastattelut, kyselyt, erilaisista dokumenteista kerätty tieto ja havainnointi. Tutkimusasetelman olemus vaikuttaa siihen, mitä aineistonkeruumenetelmää on hyödyllisintä käyttää. Mitä vapaampi

tutkimusasetelma on, sitä vapaammin ja syvällisemmin kannattaa tietoa aiheesta kerryttää esimerkiksi keskustelujen ja havainnoinnin keinoin. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 83.)

8.2 Kyselylomake

Tiedonkeruumenetelmän valinnasta keskustelin sekä opinnäytetyöni ohjaajan, että Suomen Kohtaamistaide ry:n puheenjohtajan kanssa. Tiedonkeruumenetelmän valintaan vaikutti oleellisesti se, että pyrkimyksenä oli kartoittaa paitsi kokemuksellisuuteen perustuvaa tietoa, mutta myös se, että tietoa saisi kerrytettyä tarpeeksi laajasti. Lisäksi minulle oli tutkijana tärkeää se, että vastaajat voisivat vastata anonyymisti, ja siten kynnys olisi vastaamiselle mahdollisimman matala. Näiden ajatusten pohjalta tiedonkeruumenetelmäksi valikoitui kyselylomake, joka toteutettiin Google Formsin kautta sähköisenä kyselylomakkeena. Ajatuksena oli se, että kyselylomakkeen avulla saisi tavoitettua riittävän ison joukon vastaajia ja että vastaaminen siihen olisi mahdollisimman helppoa. Kyselylomakkeeseen vastaamisen kynnystä oli madallettu myös niin, että vastaaminen vain osaan kysymyksistä oli mahdollista.

Kyselylomakkeen (Liite 1) pääteemat olivat Kohtaamistaiteen käyttö ja tärkeät periaatteet. Lisäksi kyselylomakkeen avulla kartoitettiin muutamia perustietoja, kuten Kohtaamistaiteen ohjaajaksi valmistumisen ajankohta ja kuuluuko vastaaja Suomen Kohtaamistaide ry:hyn. Lopuksi kyselyssä selvitettiin vastaajien terveisiä ja toiveita Suomen Kohtaamistaide ry:lle. Kyselylomakkeen runko ja kysymykset suunniteltiin yhdessä Suomen Kohtaamistaide ry:n kanssa niin, että kysely etenisi loogisesti teemoittain, sekä niin, että saatu tieto vastaisi tämän opinnäytetyön tutkimuskysymyksiin. Kyselyn etusivulle oli kirjattu kyselyn tarkoitus ja lähtökohdat, sekä muita olennaisia tietoja kyselystä, kuten viimeinen vastauspäivä ja tieto arvonnasta sähköpostiosoitteidensa jättäneiden kesken. Kyselyn etusivulle oli myös kirjattu kyselyn vastaamisen olevan anonyymia ja vapaaehtoista.

Kyselylomakkeessa oli viisi eri osa-alueita ja jokainen niistä oli omalla välilehdellään. Nämä osa-alueet olivat esitiedot, Kohtaamistaideryhmiä ohjaaminen, Kohtaamistaiteen periaatteet ja erityisyys, Suomen Kohtaamistaide ry ja arvontaan osallistuminen. Jokaisen osa-alueen alussa oli tieto siitä, mihin osa-alue liittyy ja että vastaaminen on vapaaehtoista. Suurin osa kyselylomakkeen kysymyksistä oli avoimia, ainoastaan esitieto osiossa oli kaksi suljettua kysymystä, jossa vastausvaihtoehdot olivat kyllä, ei ja en halua vastata. Yhteensä kysymyksiä kyselylomakkeessa oli 17.

Kyselyyn pyrittiin saamaan tarpeeksi vastaajia käyttäen apuna vastanneiden kesken järjestettävää arvontaa. Suunnitelma arvonnän järjestämisestä tuli suoraan Suomen Kohtaamistaide ry:ltä ja yhdistys oli järjestänyt arvonnän palkinnoksi lahjakortin Suomen Taidetarvike liikkeen. Arvontaan osallistuminen osa-alue oli kyselyn lopussa ja osion alkuun oli kirjoitettu vielä erikseen tieto siitä, miten arvontaan voi osallistua ja että osallistuminen on vapaaehtoista, sekä milloin ja miten arvonta suoritetaan. Lisäksi oli tieto siitä, että arvonnän lisäksi

kerättyjä sähköpostiosoitteita ei käytetä mihinkään muuhun tarkoitukseen, eikä niitä yhdistetä kyselyn vastauksiin. Osiossa oli myös tieto siitä, että sähköpostiosoitteita säilytetään arvonnin ajan lainmukaisesti ja arvonnin jälkeen ne hävitetään asianmukaisesti.

Kyselylomake oli avoinna noin kahden viikon ajan 4-16.4.2023. Suomen Kohtaamistaide ry lähetti tiedon kyselystä jäsenilleen sähköpostitse kirjoittamani saatekirjeen kera. Lisäksi Suomen Kohtaamistaide ry mainosti kyselyä sosiaalisen median kanaviensa kautta. Itse mainostin kyselyä Kohtaamistaiteen ohjausosaaminen -kurssin opiskelutovereilleni WhatsApp ryhmän välityksellä.

Arvonta suoritettiin Suomen Kohtaamistaide ry:n puheenjohtajan kanssa zoomin välityksellä 19.4.2023. Arvonnassa hyödynnettiin Melondia.fi (2023) sivuston arvontakonetta, joka arpoi itse määriteltyjen numeroiden väliltä satunnaisen numeron. Tätä numeroa verrattiin tekemääni excel listaan, johon oli siirretty kaikki arvontaan osallistuvien sähköpostiosoitteet. Arvonnin jälkeen poistin tekemäni excel listan.

Halusin suorittaa arvonnin kuvaamalla tavalla siksi, että halusin tehdä arvonnasta mahdollisimman tietoturvallisen. Yllä kuvaamani arvontatapa mahdollisti sen, ettei arvontaan osallistuvien henkilöiden sähköpostiosoitteita syötetty excel taulukon lisäksi minnekään muualle. Minulle oli myös tärkeää suorittaa arvonta läpinäkyvästi ja asianmukaisesti.

8.3 Tulosten analysointi

Laadullisen tutkimuksen tulosten analysoinnissa perusanalyysimenetelmänä käytetään sisällönanalyysiä. Sisällönanalyysi voi olla laadultaan aineistolähtöinen eli induktiivinen, teorialähtöinen eli deduktiivinen tai teoriaohjaava eli abduktiivinen analyysi. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä korostuu aineiston kuuntelu. Aiemmat havainnot tai teoria aiheesta eivät vaikuta analyysin toteuttamiseen tai saatuihin tuloksiin. Sen sijaan saaduista tutkimustuloksista luodaan tutkimuksen tarkoitukseen vastaava teoreettinen kokonaisuus. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 107-108). Deduktiivista ja abduktiivista analyysiä tarkastellaan teorialähtöisesti ja näin ollen aineistolle on luotu jo valmiiksi tietyt raamit (Tuomi & Sarajärvi 2018, 127-133).

Opinnäytetyöni aiheeseen ja tarkoitukseen koin aineistolähtöisen induktiivisen sisällönanalyysin sopivan parhaiten, sillä teoriapohjaa tutkimusten valossa oli aiheestani vain vähän ja koska hyödyllisimmät tulokset koin saavuttavani aineistoa kuunnellen. Lisäksi halusin antaa Kohtaamistaiteen ohjaajien kokemuksen puhua puolestaan, enkä halunnut rajata tuloksia minkäänlaisten raamien sisälle.

Induktiivinen sisällönanalyysi voidaan jakaa kolmeen eri vaiheeseen. Ensimmäisessä vaiheessa saatu data pelkistetään eli redusoidaan. Aineistosta etsitään vastauksia tutkimuskysymyksiin ja saadut alkuperäisilmaukset tiivistetään pelkistettyyn muotoon. Tämän jälkeen vuorossa on

aineiston ryhmittely eli klusterointi. Tässä vaiheessa aineistosta erotellaan samankaltaiset ja toisistaan eroavat ilmaukset. Samankaltaisista ilmauksista muodostetaan alaluokkia. Analyysin viimeinen vaihe on aineiston käsitteellistäminen eli abstrahointi. Abstrahoinnissa alaluokat yhdistetään pääluokiksi ja luokittelun yhdistämisestä jatketaan, kunnes tutkimuskysymyksiin voidaan vastata muutaman pääluokan avulla. (Tuomi & Sarajarvi 2018, 123-127.)

Analysoin tutkimuksen tuloksia ensin kyselylomakkeen alustan, Google Formsin ja Google Formsin oman Sheets välilehden kautta. Google Forms antaa suljettujen kysymysten vastaukset suoraan prosentuaalisina, ympyrädiagrammin muodossa. Vain esitieto-osuudessa oli suljettuja kysymyksiä. Avoimet vastaukset Google Forms puolestaan listaa allekkain niin, että ne ovat selkeästi luettavissa ja tulkittavissa. Kysymys Kohtaamistaiteen ohjaajaksi valmistumisen ajankohdasta oli avoin ja siksi kaikki vastaukset olivat listattu allekkain. Selkeyttäakseni tämän kysymyksen vastausten tulkintaa, vein kaikki vastaukset excel taulukkoon, jossa ensin järjestelin valmistumisvuodet aikajärjestykseen ja sen jälkeen ryhmittelin ne kahteen eri ryhmään valmistumisvuoden perusteella.

Huomasin kuitenkin nopeasti, että varsinkin Sheets välilehden kautta vastauksia oli hankalaa analysoida. Ja vaikka itse Google Forms oli selkeä, ei sen kautta voinut tehdä tulosten analysointia. Sheets välilehti listasi lisäksi kunkin vastaajan vastaukset niin, että niistä pystyi yhdistämään vastaajan hänen antamiinsa vastauksiin. Tätä ominaisuutta en kokenut tarvitsevani, sillä opinnäytetyön tutkimuskysymysten luonteen takia ei ollut tarkoituksenmukaista ristiintaulukoida tai muutenkaan verrata vastaajien vastauksia keskenään. Halusin myös sulkea kyselyn mahdollisimman nopeasti vastaajan loputtua tietoturvasyistä ja siksi päädyin viemään kyselylomakkeen tulokset Google Formsista omalle tietokoneelleni word tiedostoon. Arvonta osion sähköpostiosoitteita en tuonut word tiedostoon ollenkaan. Poistin kyselylomakkeen Google Formsista kokonaan hieman yli viikon päästä siitä, kun kyselyn vastausaika oli loppunut.

Google Formsin kautta word tiedostoon viedyt vastaukset näkyivät allekkain niin, ettei niistä voinut päätellä kuka vastaajista oli kunkin vastauksen kirjoittanut, sillä jokaiseen kysymykseen vastaaminen oli vapaaehtoista ja tämän takia kysymyksissä oli pääosin eri määrä vastauksia. Kysymyksen otsikon alla oli tieto siitä, kuinka monta vastausta kysymykseen oli kirjoitettu.

Word tiedostossa analysoin kunkin kysymyksen avoimet vastaukset niin, että kävin jokaisen vastauksen yksitellen läpi, ja koodasin jokaisen kysymykseen vastaavan kohdan eri värillä. Tämä auttoi selkeyttämään vastausten eri osioita. Esimerkiksi vastaukset kysymykseen, jossa pyydettiin kuvailemaan, millaisia Kohtaamistaiteen ryhmiä vastaaja on ohjannut, kävin läpi käyttäen erilaisia värikoodeja: asiakasryhmälle ja ohjaukseen oman työn ohessa tai muulla tapaa annoin omat värinsä. Lisäksi tapaamiskertojen määrä ja ryhmän koko saivat omat

värikoodit. Tämän jälkeen ryhmittelin eli klusteroin samankaltaiset vastaukset omiin ryhmiinsä word tiedostoon tekemääni taulukkoon ja muodostin niistä omia alaryhmiä. Joidenkin kysymysten kohdalla jatkoin vielä ryhmittelyä pidemmälle ja muodostin alaryhmistä pääryhmiä. Kaikkien kysymysten kohdalla pääryhmien muodostaminen ei kuitenkaan ollut tarkoituksenmukaista tai järkevää, sillä alaryhmät riittivät vastamaan tutkimuskysymykseen.

9 Tutkimuksen tulokset

Tässä osiossa käsittelen kyselylomakkeen tuloksia eli koko opinnäytetyön tutkimuskysymyksiin vastaavia tuloksia. Aluksi kuvaan esitieto osion vastauksia, jotka kertovat tietoa siitä, kuuluvatko vastaajat Suomen Kohtaamistaide ry:hyn, milloin vastaajat ovat valmistuneet Kohtaamistaiteen ohjaajiksi ja ovatko he valmistumisensa jälkeen ohjanneet Kohtaamistaidetta. Sen jälkeen kuvaan millaisia Kohtaamistaiteen ryhmiä vastaajat ovat ohjanneet. Seuraavassa osiossa kuvaan vastaajien näkökulmia ohjaajuuden kannalta merkityksellisiin seikkoihin, sekä mahdollisiin haasteisiin ja esteisiin ryhmien ohjauksissa. Tämän jälkeen siirryn Kohtaamistaiteen tärkeisiin periaatteisiin kyselyn tuloksista nousseiden teemojen pohjalta. Lisäksi kuvaan Kohtaamistaiteen eroja muihin taidelähtöisiin menetelmiin ja vastaajien toiveita ja terveisiä Suomen Kohtaamistaide ry:lle.

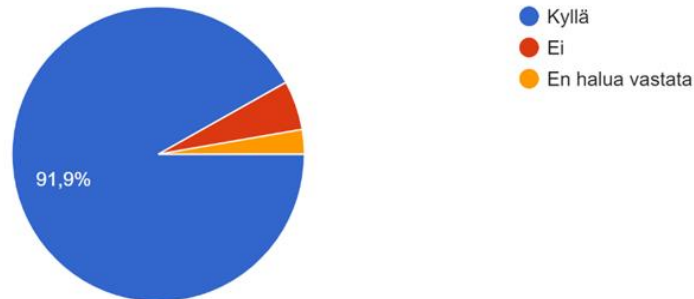
Kyselylomakkeeseen vastauksia yhteensä 39, mutta kahden vastaajan osalta kaikki kysymykset olivat tyhjiä. Tämän takia raportoin tulososiossa kyselyyn vastanneiden määrän olevan 37 henkilöä. Lähes kaikissa kysymyksissä vastauksia oli yli 30. Vain Kohtaamistaiteen periaatteista havainnointi ja huomio ulkoiseen osion vastausmäärä oli selkeästi muita alhaisempi, jääden 22 vastaukseen. Tämän lisäksi terveiset ja palaute Suomen Kohtaamistaide ry:lle osion vastausmäärä jäi 12 vastaukseen.

9.1 Esitiedot

Kaikki kyselyyn vastanneet 37 henkilöä olivat vastanneet esitieto-osuuden kolmeen pääkysymykseen. Olen kuvannut tämän osuuden vastaukset ympyrädiagrammien avulla.

Oletko Suomen Kohtaamistaide ry:n jäsen?

37 vastausta

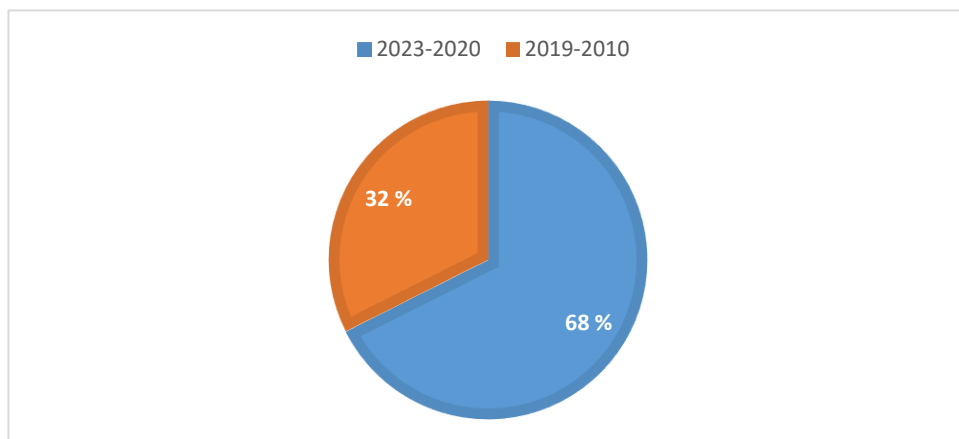
Kuvio 2: Vastaukset kysymykseen "Oletko Suomen Kohtaamistaide ry:n jäsen?"

Kysymykseen vastanneista 37 vastaajasta 34 (91,9%) oli vastannut kuuluvansa Suomen Kohtaamistaide ry:hyn. Vastaajista kaksi oli vastannut, ettei kuulu yhdistykseen ja yksi ettei halua vastata kysymykseen. (Kuvio 2.)

Seuraavana kysymyksenä oli vapaaehtoinen lisäkysymys "Mikäli vastasit äskeiseen kysymykseen ei, voit halutessasi kuvata alle miksi". Kaksi vastaajaa oli vastannut tähän, ettei ole vielä liittynyt. Mitään muuta syytä ei yhdistykseen kuulumattomuuteen kyselyn vastauksissa annettu.

Milloin olet valmistunut Kohtaamistaiteen ohjaajaksi?

37 vastausta

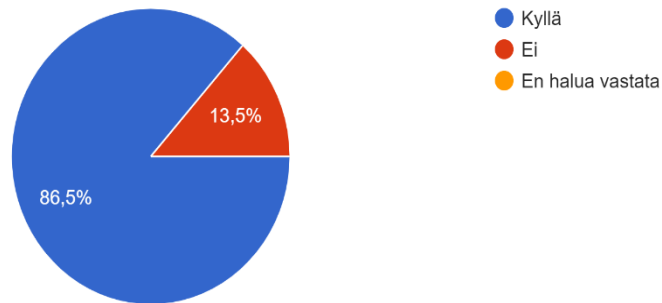

Kuvio 3: Vastaukset kysymykseen "Milloin olet valmistunut Kohtaamistaiteen ohjaajaksi?"

Vastausten perusteella 25 (68%) kyselyyn vastanneista kertoi valmistuneensa viimeisen kolmen vuoden aikana. 12 vastaajaa (32%) oli puolestaan valmistunut vuosien 2010-2019 välillä. (Kuvio 3.)

Oletko Kohtaamistaitteen ohjaajaksi valmistumisen jälkeen ohjannut Kohtaamistaidetta?

37 vastausta

Kuvio 4: Vastaukset kysymykseen "Oletko Kohtaamistaitteen ohjaajaksi valmistumisen jälkeen ohjannut Kohtaamistaidetta?"

Suurin osa kyselyyn vastanneista eli 32 henkilöä (86,5%) vastasi ohjanneensa Kohtaamistaidetta ohjaajaksi valmistumisen jälkeen. Viisi (13,5%) vastaajaa vastasi kysymykseen ei. Kaikki kyselyyn vastanneet vastasivat kysymykseen joko kyllä tai ei. (Kuvio 4.)

9.2 Kohtaamistaideryhmät

Kysymykseen, jossa pyydettiin kuvailemaan ohjaamiaan Kohtaamistaitteen ryhmiä, oli vastannut 34 vastaajaa. Vastauksista kävi ilmi, että Kohtaamistaidetta on ohjattu hyvin laajalti eri asiakasryhmien parissa. Kohtaamistaidetoimintaa oli ohjattu sekä ryhmille, että yksilöille. Ryhmät vaihtelivat suljetuista ryhmistä avoimiin ryhmiin tietyn asiakasryhmän sisällä, mutta mukana oli myös täysin avoimia pop up-tyyppisiä Kohtaamistaidetuokiota. Kohtaamistaidetta oli ohjattu osana kuntoutussuunnitelmaa tai toiminnan arkea, esittelyä, osana opetusta, virkistystoimintaa, sekä vapaa-ajan toimintona ystäville ja tutuille. Mahtuipa mukaan myös muutama syntymäpäivillä toteutettu ohjelmanumero Kohtaamistaitteen parissa.

Ryhmien ikäjakauma oli laaja ja se piti sisällään ihmisen lähes koko elinkaaren. Kohtaamistaitteen ryhmiä oli ohjattu lapsille varhaiskasvatuksessa, iltapäiväkerhossa ja kesäleireillä, sekä koulu- ja opiskelumaailmassa ja sen ulkopuolella nuorille ja nuorille aikuisille. Aikuisille ohjattuja ryhmiä oli lasten vanhemmista, erilaisiin työympäristössä toteutettaviin koulutus- ja virkistysryhmiin, työhyvinvointiryhmiin ja ystävistä ja tutuista koottuihin ryhmiin ja muihin vapaa-ajan ryhmiin. Ikääntyneille oli ohjattu kyselyn tulosten mukaan paljon ryhmiä. Perheiden sisällä eri sukupolvia yhdistäviä ryhmiä oli myös ohjattu useampia kuten esimerkiksi

vanhempi-lapsi, vanhempi-aikuisen lapsi tai isovanhempi-lapsenlapsi ryhmiä. Näiden lisäksi Kohtaamistaitteen ryhmiä oli ohjattu mielenterveyskuntoutujille, päihde- ja rikostaustaisille, vapaaehtoisryhmille, kehitysvammaisille ja eri ikävaiheissa oleville muistisairaille. Lähes puolet vastaajista olivat vastanneet ohjanneensa useampia eri asiakasryhmiä.

Puolet kysymykseen vastaajista kertoivat ohjanneensa Kohtaamistaitteen ryhmiä osana omaa työtään. Viisi vastaajaa kertoi ohjanneensa ryhmiä työn ulkopuolella perheelle, ystäville ja tutuille. Neljä vastaajaa oli ohjannut Kohtaamistaidetta yrittäjänä tai kevytyrittäjänä. Näiden lisäksi Kohtaamistaidetta oli ohjattu työharjoitteluissa, vapaaehtoisina, hankkeissa, osana opinnäytetyötä, sekä kouluttajan roolissa. Kolmasosa vastaajista oli ohjannut Kohtaamistaidetta eri rooleissa ja ympäristöissä esimerkiksi sekä omassa työssään, että yrittäjänä tai vapaa-ajalla.

Kyselyn tuloksista kävi ilmi, että Kohtaamistaideryhmien tapaamiskertojen määrä vaihteli 1 ja 10 työskentelykerran välillä. Yli kolmasosa vastaajista oli ohjannut yksittäisiä taidetyöskentelyjä. Useamman kerran ryhmäprosessit pitivät sisällään pääosin 3-8 toimintakertaa. Muutamat vastaajista kirjoittivat myös jatkuvista Kohtaamistaitteen ryhmistä, jotka kokoontuivat säännöllisin väliajoin esimerkiksi osana toimipaikan viikko-ohjelmaa. Kuten työskentelykertojen määrä, niin osallistujienkin määrä vaihteli vastauksissa. Lähes kaikki vastaajat olivat kuitenkin vastanneet ryhmäkoon olleen 3-9 henkilön välillä. Vain muutamissa vastauksissa Kohtaamistaideryhmän koko alitti tai ylitti tämän osallistujamäärän. Avoimissa ryhmissä oli vastaajien mukaan vaihtelua luonnollisesti eniten osallistujamäärien ja tapaamiskertojen välillä.

9.3 Ohjaajuudelle merkitykselliset seikat Kohtaamistaidetoiminnassa

Kyselyn vastauksista kävi ilmi, että jokainen ohjaaja kokee yksilöllisesti ohjaajuudelle merkitykselliset seikat ryhmän ohjauksissa. Jokaisesta ryhmäprosessista tai yksittäisestä työskentelystä voi löytyä uusia seikkoja, jotka tuntuvan ohjaajalle merkityksellisiltä juuri sillä hetkellä. Eräs vastaajista oli kuvannut sitä, miten palkitsevaa on ohjaajalle ollut se, että ryhmäläiset ovat löytäneet työskentelystä mieluisia tekniikoita, joiden käyttöä he ovat jatkaneet myös vapaa-ajalla esimerkiksi omien perheenjäsentensä kanssa. Toiminta on tällöin noussut ylisukupolvisen tekemisen kautta uuteen ulottuvuuteen. Toinen vastaaja oli puolestaan kuvannut sitä, miten merkityksellistä on ollut saada sellainen osallistuja ryhmään, jota on ollut hankala motivoida toimintoihin ja johon on ollut muuten vaikea saada kontaktia. Jotkut olivat vastanneet pysähtymisen, läsnäolon ja kiireettömyyden olleen erityisen antoisaa. Osallistujien tasavertainen kohtaaminen, mutta samaan aikaan jokaisen osallistujan ainutlaatuisten piirteiden ja tarpeiden huomioiminen nousivat esiin joissakin vastauksissa. Oma osaaminen ohjaajana, sekä osallistujien positiivinen palaute koettiin myös muutamissa vastauksissa tärkeänä.

Joitakin yhtymäkohtia eri vastausten välillä oli toisaalta myös havaittavissa. Esimerkiksi se, miten merkityksellistä on ilon ja hyvinvoinnin tuottaminen osallistujille, ja kuinka

osallistujien uteliaisuus, onnistumisen kokemukset, sekä toimintaan heittäytyminen ja sitoutuminen motivoi ohjaajaa, mutta myös muita ryhmäläisiä.

”Ohjaajana näkee menetelmän toimivan. Ihmiset voimaantuvat, ryhmäytyvät ja saavat iloa, mielen hyvinvointia ja arkeen mielekästä sisältöä.”

9.4 Koetut haasteet Kohtaamistaidetoiminnassa

Viidesosa kysymykseen vastaajista toi esille haasteita liittyen materiaalien hankintaan ja toimintaan muuten liittyviin resursseihin. Eräs vastaaja olikin esittänyt yhdistykselle toiveen jatkuvan keskittämisalennuksen sopimisesta valtakunnallisen taidetarvikeliikkeen kanssa. Toimintapaikka oli joidenkin vastausten mukaan aiheuttanut haasteita budjetin pienuuden lisäksi esimerkiksi tilaratkaisuiden tai toimintapaikasta lähtöisin olevien hankalien käytänteiden tai muun ryhmätoimintaa häiritsevän toiminnan osalta.

Eräs vastauksissa esiin tullut teema liittyi asiakasryhmien tai ryhmän yksittäisen osallistujan erityispiirteisiin ja miten niihin voi yleisesti ryhmätoiminnan ohjaajana vastata mahdollisimman hyvin. Mahdollisten haasteiden aiheuttajana nähtiin esimerkiksi osallistujien toimintakykyyn liittyviä seikkoja, sekä erilaiset persoonallisuudet ja ryhmäläisten eritahtisuus työskentelyssä. Osallistujien motivaatio toimintaan osallistumiseen nähtiin tärkeänä.

Aineistoa analysoidessa nousi vastauksista esiin oman osaamisen ja ohjaajuuden, sekä uusien taidetyöskentelyjen kehittämisen teemoja. Muutamat vastaajat toivoivat lisää taidetyöskentelymalleja, sekä lisää tietoa jo olemassa olevien taidetyöskentelymallien soveltamiseen liittyen. Vastauksista nousi esille myös erilaisia toiveita Suomen Kohtaamistaidete ry:n toimintaan liittyen. Eräs vastaaja toivoi Seinäjoella toimivan menetelmälaboratorion kaltaista konseptia myös pääkaupunkiseudulle. Toinen vastaaja toivoi lisää tietoa yhdistyksen jäsensivuille Kohtaamistaideteen ohjaajien käytännön kokemuksista eri asiakasryhmissä ja ryhmässä tehdyistä oivalluksista. Aineiston perusteella toiset ohjaajista olivat päässeet ohjaamaan monia eri ryhmiä ja kartoittamaan siten monia erilaisia käytännön kokemuksia, kun taas toisilla oli ohjauskokemuksia vähemmän. Muutamat vastaajista toivoivatkin lisää tukea oman osaamisen kehittämiseen.

”Haluaisin lisää tietoa yhdistyksen nettisivuille siitä, kuinka Kohtaamistaidete on käytetty eri asiakasryhmissä esim. muistisairaiden kanssa.”

”...olemme valmistaneet Kohtaamistaideteen A3- kokoiset taidekansiot, joihin kurssin työt voi koota säilytettäväksi. Kurssin edetessä jokainen on tallettanut taidetyöskentelyn ylijäämämateriaalia isoihin kirjekuoriin, joista on tehty kollaasi taidekansion kanteen.”

Kohtaamistaideteen tunnettavuus taidelähtöisenä menetelmänä sosiaali- ja terveysalalla, sekä joidenkin osallistujien ennakkoluulot taidelähtöiselle toiminnalle, oli vastausten mukaan nähty mahdollisina haasteina Kohtaamistaidete toiminnan kannalta. Suomen Kohtaamistaidete ry:n rooli Kohtaamistaideteen levittämisessä ja tietoisuuden lisäämisessä nousi esille vastauksissa.

Yhdistyksenkin tavoitteena oleva Kohtaamistaitteen tunnettavuuden edistäminen kuvastui Suomen Kohtaamistaide ry:n toimintaan liittyvissä toiveissa, vaikka monissa vastauksissa yhdistystä ja sen aktiivisuutta myös kiiteltiin. Eräs vastaaja oli ehdottanut tunnettavuuden lisäämiseksi juttua Kohtaamistaitteesta alan ammattilehteen.

”Ennakkoluulot yleensä taideryhmiä kohtaan ovat joillakin suuret. Sen vuoksi ei ehkäpä uskalleta tähänkään ryhmään...”

Vaikka Kohtaamistaitteen tunnettavuuden teemat esiintyivät useammassa eri vastauksissa, monet vastaajat olivat myös vastanneet niin, etteivät he ole kohdanneet juurikaan haasteita tai esteitä Kohtaamistaitteen ohjauksissa. Mahdolliset haasteet tai esteet toiminnalle oli vastausten perusteella vältetty esimerkiksi sillä, että ohjaajalla oli ollut Kohtaamistaitteen tunteva ohjaajapari, hyvät etukäteisvalmistelut ja suunnitelmat, sekä nopeimmin tekeville osallistujille annettavia lisätehtäviä. Lisäksi Kohtaamistaitteen toimivuus menetelmänä nähtiin ohjauksissa kantavana voimana.

9.5 Kohtaamistaitteen periaatteiden tarkastelua

Tässä osiossa olen kuvannut Kohtaamistaitteen periaatteista struktuuri, arvostus, tavoitteellisuus, moniaistisuus, vuorovaikutus, valintojen mahdollistaminen, sekä havainnointi ja huomio ulkoiseen nousseita teemoja.

9.5.1 Struktuuri ja arvostus Kohtaamistaitteen ytimessä

Kohtaamistaitteessa ja muissa taidelähtöisissä menetelmissä on paljon yhtäläisyyksiä. Aineistosta nousi kuitenkin esille tiettyjä eroavaisuuksia, joiden koettiin tekevän Kohtaamistaitteesta ainutlaatuisen. Kysymykseen, jossa pyydettiin kuvailemaan Kohtaamistaitteen eroja muihin taidelähtöisiin menetelmiin verrattuna, lähes puolet vastanneista henkilöistä oli maininnut osana vastaustaan struktuurin tekevän Kohtaamistaitteesta ainutlaatuisen menetelmän. Kohtaamistaidetoimintaan kuuluvaa laaja-alaista arvostusta, ja sen esille nostamista toiminnan eri vaiheissa, pidettiin struktuurin ohella Kohtaamistaitteen helmenä ja arvostus olikin mainittu vastauksissa lähes yhtä usein, kuin struktuuri. Kohtaamistaitteen periaatteista yllätyksellisyys ja vuorovaikutuksellisuus esiintyivät myös useammassa vastauksissa.

Struktuuri nähtiin sekä toimintakertojen kolmivaiheisessa työskentelyssä virittäytymisessä, taidetyöskentelyssä ja arvostuskierroksessa, mutta myös taidetyöskentelyn sisällä vaihteittain etenevän työskentelyn kautta. Lähes jokainen vastaaja oli kirjoittanut struktuurin tukevan ryhmää ja taidetyöskentelyä. Struktuuri antaa tukea ja kannattelee, sekä luo turvaa niin ohjaajalle, kuin ryhmäläisillekin. Struktuuri madaltaa kynnystä toimintaan osallistumiseen ja luo raamit työskentelylle. Struktuurin hellässä huomassa on helpompi soveltaa työskentelyä, rikkaa vanhoja toimintatapoja ja päästää oma luovuus valloilleen. Erityisen tärkeäksi vastaajat näkivät myös ohjaajan antamien valintojen mahdollistamisen struktuurin lomassa. Omien

valintojen teko, kuten vaikkapa käytettävien värien valitseminen, nähtiin vastauksissa paitsi luovuuden mahdollistaja, mutta myös omaa itseilmaisua ja toimijuutta vahvistavana tekijänä. Jotkut vastaajista olivat kuitenkin pohtineet myös sitä, että joillekin osallistujille omaan teokseen vaikuttavat valinnat ovat mieluisia, mutta toisille ne voivat tuntua hankalilta, varsinkin ryhmän alussa.

”Struktuuri kannattelee sekä ohjaajan työskentelyä että osallistujia. Luo turvaa tekemiseen, mutta antaa myös mahdollisuuksia variointiin.”

Arvostus nähtiin struktuurin ohella Kohtaamistaitteen yhtenä tärkeimpänä osana. Arvostus näkyy koko Kohtaamistaidetoiminnassa laajasti, vaikka se korostuukin usein erityisesti arvostuskierroksella. Arvostus on turvaa, kunnioitusta ja kohtaamista. Kaikki saavat arvostusta ja oppivat sitä myös antamaan. Ihminen tulee näkyväksi ja hyväksytyksi arvostuksen kautta. Useat vastaajat olivat kirjoittaneet, että ryhmäläisiltä saamansa palautteen mukaan arvostus koetaan olevan toiminnassa merkityksellisintä. Huomionarvoista on kuitenkin vastaajien mukaan se, että arvostava lähestyminen ei tule aina itsestään ja joskus se voi vaatia harjoittelua.

”Arvostus näkyy myös laadukkaiden materiaalien käyttämisen kautta. Leirillä eräs poika oli todella iloinen avatessaan uuden, käyttämättömän vesiväripaketin huudahti, ettei ole koskaan saanut käyttää näin puhtaita vesivärejä!”

Lisäksi Kohtaamistaitteen eroja ja erityisyyttä kuvaavissa vastauksissa korostui se, että Kohtaamistaidetta pidetään vahvasti yhteisöllisenä sekä kokonaisvaltaista hyvinvointia edistävänä toimintana. Vaikka muutamat vastaajat olivatkin vastanneet kysymykseen niin, etteivät he tiedä ja tunne taidelähtöisiä menetelmiä tarpeeksi laajasti pystyäkseen vertaamaan niitä Kohtaamistaitteeseen, vastauksista huokui se, että Kohtaamistaidetta nähdään yleisesti erityisenä ja ennen kaikkea ainutlaatuisena ja toimivana taidelähtöisenä menetelmänä.

9.5.2 Tavoitteellisuus

Kohtaamistaidetoiminnan tavoitteellisuus muodostuu kyselyyn vastanneiden henkilöiden mukaan sekä toiminnalle asetettavista tavoitteista eli toiminnan lähtökohdista, että toimintakeran ja erityisesti taidetyöskentelyn tavoitteellisuuden teemoista. Toiminnan tavoitteiksi nimettiin vastauksissa muun muassa hyvinvoinnin ja sitä kautta elämän laadun edistäminen, voimaantumisen, ilon ja mielihyvän tuottaminen, itsetunnon vahvistuminen, luovuuden löytäminen, ryhmäytyminen, sekä osallisuuden kokemukset.

Taidetyöskentelyn tavoitteellisuuden teemoihin liittyi vahvasti se, että työskentelyssä ei tavoitella tietynlaista ennalta määriteltyä lopputulosta. Työskentelylle voi antautua ja siitä voi nauttia eri tavalla, kun ei ole painetta lopputuloksesta. Toisaalta työskentelyn vaihteellisuus auttaa osallistujia saamaan työnsä valmiiksi ja pääsemään pääosin miellyttävään lopputulokseen. Useassa vastauksessa oli painotettu myös sitä, että tavoitteet on asetettava jokaisen ryhmän tarpeiden mukaan ja että tavoitteita voi olla koko ryhmälle, mutta myös ryhmän

sisällä yksilöllisesti eri osallistujille. Myös ryhmän ohjaajalla voi olla omia tavoitteita. Tavoitteiden ei tarvitse olla maailmaa mullistavia, vaan muutamakin yksinkertainen tavoite voi riittää. Aina ei tarvita pitkää ryhmäprosessia, jotta toiminta olisi merkityksellistä.

9.5.3 Vuorovaikutus, moniaistisuus ja ulkoisen havainnointi

Vuorovaikutus on kyselyyn vastaajien mielestä vahvasti läsnä Kohtaamistaidetoiminnan eri vaiheissa. Vuorovaikutus koetaan tärkeäksi, mutta myös hyvin luonnolliseksi osaksi toimintaa. Toiminnan struktuuri ja eri vaiheet tukevat vuorovaikutusta. Vuorovaikutuksen ei tarvitse olla verbaalista, vaan se voi näyttäytyä myös sanattomasti esimerkiksi taiteen kautta tai tilassa vallitsevana hyväksyvänä energiana. Usea vastaaja koki ryhmän ohjaajalla olevan suuri rooli sekä omassa vuorovaikutuksessaan suhteessa ryhmäläisiin, että ryhmän keskinäisen vuorovaikutuksen edistämässä. Ohjaaja huomio kaikkia tasapuolisesti ja mahdollistaa sen, että kaikki osallistujat voivat ilmaista itseään. Vuorovaikutus edistää ryhmäytymistä ja toimii osana turvallista ryhmäkokemusta. Joidenkin ryhmien tärkeimpiä tavoitteita onkin juuri ryhmäytymisen ja vuorovaikutuksen edistäminen.

Moniaistisuuden ulottuvuudet Kohtaamistaideteossa nähtiin vastaajien keskuudessa laajoina. Moniaistisuuden avulla voidaan maadoittaa, rauhoittaa ja laskeutua käsillä olevaan hetkeen, mutta samalla osallistuja aktivoituu heräävien aistien kautta työskentelyyn. Moniaistisuudelle nähtiin lähes rajattomasti variointimahdollisuuksia. Suurin osa vastaajista oli kirjoittanut moniaistisuuden tukevan taideprosessia, ja useat olivat vastanneet moniaistisuuden olevan läsnä etenkin virittäytymisessä, jossa luodaan juuret tulevalle taidetyöskentelylle. Moniaistisuus koettiin yleisesti vastaajien keskuudessa Kohtaamistaideteeseen oleellisesti kuuluvana osana, joka osaltaan vaikuttaa positiivisesti Kohtaamistaideteen erityisyyteen. Samalla oli kuitenkin myös pohdittu asioita, joita moniaistisuuden hyödyntämisessä olisi hyvä ottaa huomioon, kuten mahdollisia allergioita tai ryhmän jäsenten erityispiirteitä. Joillekin osallistujille monien eri aistien aktivoiminen voi olla kuormittavaa.

”Pysähtyminen itsen ja omien aistimusten äärelle on monille ikäihmisille unohdettu kokemus.”

Havainnointi ja huomio ulkoiseen -osion vastausmäärä jäi huomattavasti alhaisemmaksi verrattuna muihin kyselylomakkeessa olleisiin Kohtaamistaideteen tärkeisiin periaatteisiin. Vastauksissa näkyi myös paljon vaihtelua. Jotkin vastauksista käsittelivät ohjaajan roolia, ja kuinka tärkeää on se, että ohjaaja havainnoi ryhmää. Eräissä vastauksissa oli kirjoitettu toisten ryhmäläisten havainnoivan ja ottavan mallia toisista ryhmässä olijoista. Osa vastauksista käsitteli sitä, miten ulkoisen havainnointi voi laajentaa osallistujan näkökulmaa erialisiin asioihin, ja miten uudenlainen ajattelu voi kantaa positiivisesti myös toiminnan ulkopuolelle. Lisäksi tämä tarkastelutapa pitää toiminnan raikkaana ja tarpeeksi kevyenä ja toimii erottavana tekijänä esimerkiksi erilaisista terapiamuodoista. Muutamissa vastauksissa oli pohdittu, että

huomion kiinnittäminen ulkoiseen auttaa kiinnittämään osallistujan käsillä olevaan hetkeen ja työskentelyyn. Erilaisten taidetyöskentelyiden teemat olivat erään vastaajan mukaan vieneet osallistujat mitä monenmoisille matkoille teeseremonioista ja japanilaisesta kulttuurista suomalaisen luontoon, sekä kahvin ja yrttien makumaailmojen kautta musiikkiin ja tanssiin.

10 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Tutkimusten ja opinnäytetöiden tekoa varten on laadittu omat tutkimuseettiset ohjeet. Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK) on ohjeistanut ihmisiin kohdistuvien tutkimusten eettisistä periaatteista. Tutkimus voi tarvita eettisen ennakoarvioinnin. TENK on linjannut ohjeissaan ne seikat, jotka vaikuttavat tämän arvioinnin tarpeeseen. Tämä opinnäytetyö ei TENKin ohjeiden mukaan ole tarvinnut eettistä ennakoarviointia. (Arene 2020, 20.) Yleiset tutkimustyötä varten laaditut ammattieettiset lait ja periaatteet koskevat myös Kohtaamistaiteen kehittämistä ja tutkimustyötä. Tutkimusasetelman on noudatettava eettisiä normeja ja tutkimuksen tekijän on kunnioitettava tutkimukseen osallistuvia henkilöitä ja tahoja. Kohtaamistaitteen tutkimusta tekevän henkilön on huolehdittava asianmukaisten lupien hakemisesta. (Ahos & Pusa 2014.) Tein opinnäytetyösopimuksen Suomen Kohtaamistaidery:n kanssa ja lisäksi yhdistys myönsi minulle tutkimusluvan. Kommunikoisin yhdistyksen puheenjohtajan kanssa sähköpostitse, sekä keskustelimme Zoomin välityksellä opinnäytetyön eri vaiheissa.

Olen pyrkinyt luomaan teoriapohjaa Kohtaamistaitteesta ja sen ulkopuolelta mahdollisimman selkeästi ja monipuolisesti eri osa-alueita kuvaamalla. Kohtaamistaitteen jalansija taidelähtöisenä menetelmänä on Suomessa vielä pienimuotoinen, vaikka toimintaa onkin kehitetty ja edistetty paljon viime vuosien aikana. Kohtaamistaitteesta saatavilla olevaa materiaalia on niukalti ja tärkeimmät niistä on tuotettu pääosin samojen tekijöiden toimesta.

Kaikkia taidelähtöisiä menetelmiä koskettaa osin samat haasteet, kuten esimerkiksi sosiaali- ja terveysalojen yleiset resurssihin liittyvät haasteet. Yleisesti taidelähtöisiä menetelmiä koskettavat haasteet ovat siis myös läsnä Kohtaamistaidetoiminnassa. Tätä tutkimusta tehdessäni pyrin kartoittamaan näkökulmaa laajasti pitäen sisällään myös kriittisen näkökulman. Nimenomaan Kohtaamistaitteeseen liittyen kriittistä näkökulmaa löytyi kuitenkin vain vähän ja se käsitteli lähinnä Kohtaamistaitteen alkuaikaa, kun uutta taidelähtöistä työtappaa tuotiin Suomen sosiaali- ja terveysalalle.

Aineiston perusteella lähes kaikki kyselyyn vastanneet Kohtaamistaitteen ohjaajiksi valmistuneet vastaajat olivat ohjanneet Kohtaamistaidetta opintojen jälkeen. Tämä tulos yhdessä moninaisten eri asiakasryhmien kanssa puoltaa sitä, että kyselyyn vastaajien osalta Kohtaamistaidetta on päästy ohjaamaan eli käyttämään hyvällä menestyksellä asiakastyössä. Toisaalta voi pohtia sitä, ovatko kyselyyn vastanneet ne ohjaajat, jotka toimivat muutenkin

aktiivisimmin Kohtaamistaiteen parissa. Selkeää päätelmää siitä, miten yleisesti Kohtaamistaitteen ohjaajat ovat hyödyntäneet koulutustaan, ei tämän tutkimuksen perusteella voi tehdä.

Vilkan (2021b, luku 2) mukaan tutkimuksen eettisyyteen kuuluu oleellisesti tutkijan ja tutkimuksen toimeksiantajan välisen suhteen läpinäkyvyys. Suoritin Kohtaamistaitteen ohjausosaamisen opinnot osana sosionomitutkintoani ja valmistuin helmikuussa 2023 Kohtaamistaitteen ohjaajaksi. Liityin Kohtaamistaitteen ohjausosaaminen -opintojen aikana loppuvuodesta 2022 opiskelijajäseneksi Suomen Kohtaamistaideryhmyksen eli toimin jäsenenä yhdistyksessä, jolle tämä opinnäytetyö on tuotettu. Minulle on ollut tärkeä huomioida oma osallisuuteni yhdistyksessä ja pyrkiä tutkimaan tämän opinnäytetyön teemoja mahdollisimman objektiivisesti. En ole osallistunut yhdistyksen kehittämistyöhön, enkä ole toiminut vielä ohjausopintojen ulkopuolella Kohtaamistaitteen ohjaajana. Tutkimukseni laadullisen näkökulman huomioiden keskiöön on noussut muiden Kohtaamistaitteen ohjaajien kokemukset Kohtaamistaitteesta, eivätkä niinkään omat ajatukseni käsiteltävästä aiheesta.

Salassapito- ja vaitiolovelvollisuus on tutkimuksen eettisyyden kannalta vaikuttava tekijä. (Vilka 2021b, luku 2.) Kyselylomakkeen tuloksista raportoidessani käytin apuna suoria lainauksia. Tarkoitukseni oli tuoda vastaajien todelliset kokemukset esille läpinäkyvästi. Erotin lainaukset selkeästi muusta tekstistä käyttäen lainausmerkkien lisäksi kursivoitua fonttia ja erottaen lainaukset eri tasoon muun tekstin kanssa. En yhdistänyt käyttämiäni lainauksia kehenkään tiettyyn vastaajaan. Käytin lainauksia siinä muodossa, kun ne kyselylomakkeeseen oli kunkin vastaajan toimesta kirjoitettu. Säilytin tutkimuksessani kartoittamiani tietoa tietosuojasäännösten mukaan.

11 Johtopäätökset ja pohdinta

Viimeisen kahden vuosikymmen aikana sosiaalisesti osallistava taidetoiminta on yleistynyt sosiaali- ja terveysaloilla. Kulttuuriin ja taiteen hyvinvoinnin ulottuvuuksia on alettu huomioida enemmän myös alojen palveluita ja koulutusta suunniteltaessa. Taidetoiminnan yleistyessä, on viimeisten vuosikymmenten aikana saatu kerättyä paljon tutkimuksellista tietoa taiteen hyödyntämisen positiivisista vaikutuksista. Taiteella on tutkittu olevan merkitystä esimerkiksi kommunikaatioon ja itseilmaisuun. Osallisuus, joka on tutkitusti hyvinvointia edistävä tekijä, on yhteisöllisyyden lisäksi usein vahvasti läsnä taidetoiminnassa. (THL 2022.)

Kohtaamistaideryhmykset on rantautunut suomalaiseen palvelujärjestelmään samalla, kun taidelähtöisten menetelmien käyttöä on lisätty sosiaali- ja terveysaloilla. Kohtaamistaideryhmykset on vakiinnuttanut asemaansa myös koulutuksellisesti, sillä viime vuosien aikana Kohtaamistaitteen opetusta on järjestetty pääkaupunkiseudun lisäksi myös Tampereella ja Seinäjoella. (Holmikäri &

Eskelinen 2023.) Tutkimukseni on mielestäni hyvin ajankohtainen ja tärkeä, sillä viime vuosina uusien Kohtaamistaitteen ohjaajien määrä on lisääntynyt merkittävästi. Lisäksi yhdistyksen jäsenmäärä on kasvanut vuosittain (Pohjola 2023).

Kokonaisuudessaan tutkimuksen tulokset myötäilivät hyvin kartoitettua teoriapohjaa Kohtaamistaitteen käytöstä asiakastyössä. Sekä teoriapohja, että omat kokemukseni olivat luoneet vankan käsityksen siitä, että Kohtaamistaidetta on ohjattu hyvin moninaisille asiakasryhmille kattaen ihmisen lähes koko elinkaaren, ja että toiminta on hyvin sovellettavissa erilaisiin tarpeisiin. Aineisto tuki hyvin tätä käsitystä, sillä lähes kaikki ikä- ja asiakasryhmät olivat aineistossa edustettuina. Aineisto toi hyvin näkyväksi myös sen, että Kohtaamistaidetoiminnan nähdään soveltuvan monille eri asiakasryhmille ja kuinka eri asiakasryhmien tarpeet voidaan huomioida esimerkiksi ryhmälle asetettujen tavoitteiden kautta.

Kohtaamistaitteen periaatteiden osalta struktuuri ja laaja-alainen, moniin eri osa-alueisiin nivoutunut arvostus yhdessä moniaistisuuden kanssa erottautuivat aineistossa Kohtaamistaidetta kannattelevina voimina ja että niiden kautta Kohtaamistaidetta nähdään ainutlaatuisena menetelmänä taidelähtöisten menetelmien kentällä. Leinonen & Koistinen (2014, 48) kirjoittavat, että taidetyöskentelyn vaiheittaisuudella tuetaan osallistujaa pääsemään lähtötilanteesta valmiiseen työhön. Aineisto tuki hyvin tätä ajatusta, sillä struktuuri nähtiin sekä toimintakerran kolmivaiheisen etenemisen, että taidetyöskentelyn vaiheittaisuuden kautta siivittäjän osallistujan matkan toimintakerran alusta loppuun saakka. Arvostuksen nähtiin sinetöivän toimintakerran eri vaiheet yhteen. Caven-Pöysä (2014, 54) on kuvannut arvostuksen olevan syvimmillään merkityksellisyyden ja arvon antamista kaikkea arvostettavaksi asetettua kohtaan. Aineistossa arvostus nähtiinkin sekä toimintakerran kokonaisuudeksi yhdistävänä tekijänä, mutta myös pieninä osatekijöinä toimintakerran eri vaiheissa. Arvostuksen teema korostui aineistossa ja sen koettiin olevan läsnä laajemmin Kohtaamistaitteessa, kuin muissa taidelähtöisissä menetelmissä. Yleisesti Kohtaamistaitteen periaatteet nähtiin tärkeinä ja oleellisesti Kohtaamistaidetoimintaan kuuluvina osina, jotka toimivat yhteydessä toisiinsa ja muodostavat laajan kokonaisuudeksi yhdistyvän kokemuksen.

Aineisto osoitti, että jokainen ohjaaja kokee ohjaajuuden kannalta merkitykselliset seikat yksilöllisesti, ja että jokainen Kohtaamistaideryhmä ja ohjattu tuokio on ainutlaatuinen. Yleisesti ryhmässä koetut onnistumiset, sekä ilon ja voimaantumisen tuottaminen ryhmäläisille koettiin merkityksellisinä. Kiireettömyys, osallistujien yksilöllinen huomioiminen ja luottamuksellinen ilmapiiri nimettiin myös merkityksellisinä asioina. Se, että osallistuja on kokenut toiminnan merkityksellisenä itsellensä, on antanut merkityksellisyyden tunteita myös ohjaajille. Lisäksi positiivinen palaute toiminnasta oli koettu tärkeänä.

Kohtaamistaideryhmät pyrkivät edistämään ja tukemaan osallistujien hyvinvointia ja toimimaan ennaltaehkäisevästi. Erilaisissa ryhmissä yhteisinä tavoitteina on muun muassa

vuorovaikutuksen, voimavarojen ja ilon teemat, mutta niiden lisäksi jokaiselle ryhmälle asetetaan myös ryhmän tarpeista nousevat tavoitteet. (Niiniö 2014, 22.) Kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin teemat nousivat aineistossa hyvin esille ja Kohtaamistaide nähtiinkin vaikuttavan positiivisesti osallistujaan monella eri sektorilla. Lisäksi ryhmien omista tarpeista lähtevien tavoitteiden asettaminen nousi aineiston valossa keskiöön. Rankanen & Pusa (2014, 15) kirjoittavat ilon ja mielihyvän syntyvän Kohtaamistaiteesta esteettisistä kokemuksista. Aineistossa ilon ja mielihyvän teemat näyttäytyivät kuitenkin moninaisemmin liittyen muuan muassa monikerroksiseen arvostukseen, vuorovaikutukseen ja osallisuuteen. Kauneuden ja estetiikan teemat, jotka ovat Kohtaamistaidetoiminnassa hyvin esillä, eivät nousseet juuri esiin tämän tutkimuksen vastauksissa. Se, miten kauneuden ja estetiikan teemat näyttäytyvät Kohtaamistaiteesta olisikin mielenkiintoinen aihe jatkotutkimuksen kannalta ja toimisi hyvänä jatkona tälle tutkimukselle.

Eräs aineistossa esille noussut teema oli oman osaamisen kehittäminen ja tiedon jakaminen ohjaajien keskuudessa. Sekä teoria, että aineisto osoittavat, että Kohtaamistaidetta on ohjattu ja tälläkin hetkellä ohjataan hyvin laajasti eri asiakasryhmien keskuudessa. Yksittäiset ohjaajat omaavat valtavan määrän käytännön tietoa erilaisten ryhmien ohjauksista. Tätä tietoa ei ole kuitenkaan jaettu laajasti toisten ohjaajien käyttöön. Aineistossa tuli esille myös reflektoinnin merkitys oman osaamisen ja ohjaajuuden teemoihin liittyen. Niiniö (2014, 23) kirjoittaa reflektoinnin auttavan oivaltamaan onko jollakin osaamisen osa-alueella kehitettävää. Ne vastaajat, jotka toivat vastauksissaan esiin, että heillä oli ollut ohjaajapari ohjauksien tukena, kuvasivat ohjaajaparin merkityksen positiivisena. Ohjausten suunnittelu ja toiminnan reflektointi oli koettu tärkeinä osa-alueina ohjaajuuden kannalta. Ohjaajaparin puuttuminen oli joissakin vastauksissa koettu toiminnan kannalta haasteena. Jatkotutkimuksen kannalta voisi olla hyödyllistä tutkia sitä, millaisia keinoja oman ohjaajuuden ja yhteisen tiedonjaon lisäämiseksi voisi kehittää.

Vaikka Kohtaamistaiteen teoriapohjan näkökulmasta tämä opinnäytetyö myötäilikin pitkälti jo olemassa olevaa tietoa, koen, että tutkimukseni toi näkyväksi monet eri Kohtaamistaiteen tärkeät teemat niin kuin ne kentällä ohjaajien toimesta nähdään. Koska aiempaa vastaavaa tutkimusta ei ole tehty, koen tämän opinnäytetyön ja sillä saavutetut tulokset merkitykselliseksi. Koen, että tämä opinnäytetyö on lisännyt tietoisuutta Kohtaamistaiteesta käytännön tasolla. Toivon myös, että tämä opinnäytetyö innostaa lukijoita Kohtaamistaiteen pariin ja Kohtaamistaiteen ohjaajia ryhmien ohjauksiin.

Lähteet

Painetut

Aalto, A. & Rauhakallio, K. 2010. Active Art -toiminta ja vertaisryhmä omaishoitajan voimavara-lähteenä. Teoksessa Pusa, T. (toim.) Kohtaamisen iloa! Active Art -pilotoinnista Kohtaamistaide-erikoistumisopintoihin. Laurea-Ammattikorkeakoulun julkaisusarja C15. Helsinki: Edita Prima.

Ahos, R. & Pusa, T. 2010. Active Art -projektista Kohtaamistaiteen erikoistumisopinnoiksi. Teoksessa Pusa, T. (toim.) Kohtaamisen iloa! Active Art -pilotoinnista Kohtaamistaide-erikoistumisopintoihin. Laurea-Ammattikorkeakoulun julkaisusarja C15. Helsinki: Edita Prima.

Eväsoja, M. 2008. Bigaku. Japanilaisesta kauneudesta. Helsinki: Tammi.

Kalliola, T., Kurki, A., Salmi, M. & Tamminen-Vesterbacka, T. 2010. Matkalla ohjaajuuteen. 1. painos. Helsinki: Kirjapaja.

Lieppinen, M. 2011. Eheyttävä taideterapia. Healing Art Theraphy. Taideterapian oppikirja. Tampere: Mediapinta.

Niiniö, H. 2010. Innostuksesta toimintaan. Teoksessa Pusa, T. (toim.) Kohtaamisen iloa! Active Art -pilotoinnista Kohtaamistaide-erikoistumisopintoihin. Laurea-Ammattikorkeakoulun julkaisusarja C15. Helsinki: Edita Prima.

Onnismaa, J. 2021. Ohjaus- ja neuvontatyö. Aikaa, huomiota ja kunnioitusta. Kolmas, uudistettu painos. Helsinki: Gaudeamus.

Pusa, T. 2010. Kohtaamisen iloa! Active art -pilotoinnista Kohtaamistaide-erikoistumisopintoihin. Laurea-Ammattikorkeakoulun julkaisusarja C15. Helsinki: Edita Prima.

Suomen Kohtaamistaide ry 2019. Kohtaamistaiteen taidemenetelmiä. Joensuu: PunaMusta.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Sähköiset

Ahava, R. & Vuorio, S. 2014. Virittäytyminen ryhmään ja taidetyöskentelyyn. Teoksessa Pusa, T. (toim.) Kohtaamistaide. Käsikirja ohjaajalle. Viitattu 8.2.2023.
<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/114764/Laurea%20julkaisut%2022.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Ahos, R. & Kahelin, L. 2014. Moniammatillisuus Kohtaamistaiteessa. Teoksessa Pusa, T. (toim.) Kohtaamistaide. Käsikirja ohjaajalle. Viitattu 13.4.2023.
<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/114764/Laurea%20julkaisut%2022.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Ahos, R. & Pusa, T. 2014. Valossa ja varjossa -Kohtaamistaiteen etiikasta. Teoksessa Pusa, T. (toim.) Kohtaamistaide. Käsikirja ohjaajalle. Viitattu 5.2.2023.
<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/114764/Laurea%20julkaisut%2022.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Arene 2020. Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset. Viitattu 15.3.2023. <https://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2020/AMMATTIKORKEAKOULUJEN%20OPINN%C3%84YTET%C3%96IDEN%20EETTISET%20SUOSITUKSET%202020.pdf?t=1578480382>

Caven-Pöysä, O. 2014. Arvostuksen osoittaminen. Teoksessa Pusa, T. (toim.) Kohtaamistaide. Käsikirja ohjaajalle. Viitattu 14.2.2023. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/114764/Laurea%20julkaisut%2022.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Fancourt, D. & Finn, S. 2019. Health Evidence Network synthesis report 67 What is the evidence on the role of the arts in improving health and well-being? A scoping review. World Health Organization. Viitattu 2.3.2023. <file:///C:/Users/inest/Downloads/9789289054553-eng.pdf>

Kela 2023. Terapiat. Viitattu 12.3.2023. <https://www.kela.fi/terapiat>

Keto, T. 2012. Kohtaamistaide vanhustyössä - kokemuksia ja visioita. Interdisciplinary Studies Journal Volume 2, Number 1 | 2012 Special Issue on Encounter Art Promoting Wellbeing. Kohtaamistaide hyvinvointia edistämässä. Viitattu 30.5.2023. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/167223/ISJ_vol%20_no%201_web.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Kohtamäki, T. 2022. Kohtaamistaide® - kohtaamisia taiteen avulla. Kasvatus, 53(2), 195-199. Viitattu 23.5.2023. <https://doi.org/10.33348/kvt.115926>

Laurea 2022. Kohtaamistaiteen ohjaaja. Hyvinvointia ja kuvallisen ilmaisun kohtaamisia! Viitattu 12.4.2023. <https://www.laurea.fi/koulutus/taydannyskoulutukset/kohtaamistaiteen-ohjaaja/>

Lehikoinen, K. & Vanhanen, E. 2017. Taide ja hyvinvointi. Katsauksia kansainväliseen tutkimukseen. Viitattu 5.6.2023. https://taju.uniarts.fi/bitstream/handle/10024/7104/Kokos_1_2017.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Leinonen, A. & Koistinen, K. 2014. Taidetyöskentelyn ohjaaminen. Teoksessa Pusa, T. (toim.) Kohtaamistaide. Käsikirja ohjaajalle. Viitattu 10.2.2023. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/114764/Laurea%20julkaisut%2022.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Leinonen, A. 2023. Mikä Kohtaamistaide? Viitattu 3.3.2023. <https://www.anuleinonen.com/kohtaamistaide>

Lund, V. & Siven, S. 2022. Kohtaamistaide® edistää opiskelijoiden ja asiakasryhmien myönteisiä kohtaamisia. Blogikirjoitus. Laurea Journal. Viitattu 2.3.2023. <https://journal.laurea.fi/kohtaamistaide-edistaa-opiskelijoiden-ja-asiakasryhmien-myonteisia-kohtaamisia/#12fdd811>

Melondia.fi 2023. Arvontakone. Viitattu 17.4.2023. <https://melondia.fi/app/arvontakone/>

Niiniö, H. 2014. Tavoitteellisuus ja työnohjaus Kohtaamistaiteessa. Teoksessa Pusa, T. (toim.) Kohtaamistaide. Käsikirja ohjaajalle. Viitattu 9.2.2023. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/114764/Laurea%20julkaisut%2022.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Pusa, T. & Niiniö, H. 2012. Interdisciplinary Studies Journal 2012. Volume 2. Number 1. Special Issue on Encountering Art Promoting Wellbeing. Kohtaamistaide hyvinvointia edistämässä. Viitattu 15.2.2023. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/167223/ISJ_vol%20_no%201_web.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Pusa, T. 2014. Kohtaamistaide. Käsikirja ohjaajalle. Viitattu 2.4.2023.

<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/114764/Laurea%20julkaisut%2022.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Rankanen, M. & Pusa, T. 2014. Taideterapia ja Kohtaamistaide Suomessa Teoksessa Pusa, T. (toim.) Kohtaamistaide. Käsikirja ohjaajalle. Viitattu 2.4.2023.

<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/114764/Laurea%20julkaisut%2022.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Suomen Kohtaamistaide ry 2023. Viitattu 10.3.2023. <https://www.kohtaamistaide.fi/>

Tampereen ammattikorkeakoulu 2020. Kohtaamistaiteen® opiskelu tuo iloa ja itsetunte-
musta. Viitattu 19.5.2023. [https://www.tuni.fi/fi/tutustu-meihin/kohtaamistaiteenr-opis-
kelu-tuo-iloa-ja-itsetuntemusta](https://www.tuni.fi/fi/tutustu-meihin/kohtaamistaiteenr-opis-
kelu-tuo-iloa-ja-itsetuntemusta)

Terveys ja hyvinvoinnin laitos 2022. Kulttuurihyvinvointi ja taidelähtöiset menetelmät. Vii-
tattu 20.4.2023. [https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/kehittyvat-kaytannot/kult-
tuurihyvinvointi-ja-taidelahtoiset-menetelmat](https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/kehittyvat-kaytannot/kult-
tuurihyvinvointi-ja-taidelahtoiset-menetelmat)

Vilka, H. 2021a. Näin onnistut opinnäytetyössä. Ratkaisut tutkimuksen umpikujiin. E-kirja.
Jyväskylä: PS-Kustannus.

Vilka, H. 2021b. Tutki ja kehitä. 5., päivitetty painos. E-kirja. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Voutilainen, R. 2014. Moniaistisuus Kohtaamistaiteessa. Teoksessa Pusa, T. (toim.) Kohtaamis-
taide. Käsikirja ohjaajalle. Viitattu 7.2.2023. [https://www.theseus.fi/bitstream/han-
dle/10024/114764/Laurea%20julkaisut%2022.pdf?sequence=1&isAllowed=y](https://www.theseus.fi/bitstream/han-
dle/10024/114764/Laurea%20julkaisut%2022.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

Julkaisemattomat

Holmikari, J. & Eskelinen, A. 2023. Encounter Art in Finland. PowerPoint. Laurea-ammattikor-
keakoulu. Vantaa.

Leinonen, A. 2022. Kohtaaminen ja arvostuksen merkitys Kohtaamistaiteessa. Luentomateri-
aali 11.11.2022. Laurea-ammattikorkeakoulu. Vantaa.

Pohjola, A-K. 2023. Yhdistyksen toiminta. Sähköposti 13.3.2023. Suomen Kohtaamistaide ry.

Kuviot

Kuvio 1: Kohtaamistaitteen periaatteet (Laurea 2022)	12
Kuvio 2: Vastaukset kysymykseen "Oletko Suomen Kohtaamistaide ry:n jäsen?"	27
Kuvio 3: Vastaukset kysymykseen "Milloin olet valmistunut Kohtaamistaitteen ohjaajaksi?" ...	27
Kuvio 4: Vastaukset kysymykseen "Oletko Kohtaamistaitteen ohjaajaksi valmistumisen jälkeen ohjannut Kohtaamistaidetta?"	28

Liitteet

Liite 1: Kyselylomake 43

Liite 1: Kyselylomake

Opinnäytetyön kysely: Kohtaamistaiteen ohjaajien kokemuksia Kohtaamistaiteesta

Tämä kysely liittyy opinnäytetyöhöni ja on osa sosionomi tutkintoa Laurea-ammattikorkeakoulussa. Kysely on toteutettu yhteistyössä Suomen Kohtaamistaide ry:n kanssa.

Kyselyyn vastaaminen ja on vapaaehtoista ja anonymia. Kyselyn vastanneiden ja viimeiseen osioon sähköpostiosoitteensa jättäneiden kesken arvotaan Suomen Taidetarvikkeen 20€ arvoinen lahjakortti. Arvonta suoritetaan 19.4.2023 yhteistyössä Suomen Kohtaamistaide ry:n kanssa ja voittajalle ilmoitetaan voitosta sähköpostitse.

Pyydän vastaamaan kyselyyn viimeistään 16.4.2023.

Arvostan suuresti kaikkia saamiiani vastauksia. Innostutaan yhdessä pohtimaan Kohtaamistaiteen teemoja, sekä edistämään Suomen Kohtaamistaide ry:n toimintaa!

Terveisin, Ines Tjäder

Esitiedot

Jokaiseen kysymykseen vastaaminen on vapaaehtoista ja voit halutessasi vastata vain osaan kysymyksistä.

Oletko Suomen Kohtaamistaide ry:n jäsen?

- Kyllä
- Ei
- En halua vastata

Mikäli vastasit äskeiseen kysymykseen EI, voit halutessasi kuvata alle miksi

Oma vastauksesi

Milloin olet valmistunut Kohtaamistaiteen ohjaajaksi?

Oma vastauksesi

Kohtaamistaideryhmien ohjaaminen

Tämä osio koostuu kysymyksistä liittyen Kohtaamistaideryhmien ohjaamiseen.

Jokaiseen kysymykseen vastaaminen on vapaaehtoista ja voit halutessasi vastata vain osaan kysymyksistä.

Oletko Kohtaamistaitteen ohjaajaksi valmistumisen jälkeen ohjannut Kohtaamistaidetta?

- Kyllä
- Ei
- En halua vastata

Kuvaile millaisia ryhmiä olet ohjannut.

Esimerkiksi oletko ohjannut ryhmiä osana omaa työtäsi, hankkeessa tai yrittäjänä, asiakasryhmä, ryhmän koko ja tapaamiskertojen määrä.

Oma vastauksesi

Millaiset seikat ovat tuntuneet ohjaajuuden näkökulmasta merkityksellisiltä Kohtaamistaitteen ryhmän ohjauksessa?

Oma vastauksesi

Kuvaile millaisia haasteita tai esteitä olet kohdannut Kohtaamistaitteen ryhmien ohjauksessa?

Esimerkiksi osallistujien kiinnostukseen toimintaa kohtaan, yhteistyöhön ohjauspaikan kanssa, materiaaleihin tai omaan ohjaajuuteen liittyen.

Oma vastauksesi

Kohtaamistaitteen periaatteet ja erityisyys

Kohtaamistaitteen periaatteita ovat: vuorovaikutus, arvostus, tavoitteellisuus, moniaistisuus, havainnointi ja huomio ulkoiseen, struktuuri toimintakerroilla ja taidetyöskentelyissä, sekä valintojen mahdollistaminen. Listaa jokaisen periaatteen alle tärkeimpiä huomiota periaatteesta ja miten se toteutuu mielestäsi Kohtaamistaidetoiminnassa.

Viimeisenä tässä osiossa on kysymys Kohtaamistaitteen erityisyydestä taidemenetelmien kentällä.

Jokaiseen kysymykseen vastaaminen on vapaaehtoista ja voit halutessasi vastata vain osaan kysymyksistä.

Vuorovaikutus

Oma vastauksesi _____

Arvostus

Oma vastauksesi _____

Tavoitteellisuus

Oma vastauksesi _____

Moniaistisuus

Oma vastauksesi _____

Havainnointi ja huomio ulkoiseen

Oma vastauksesi _____

Struktuuri toimintakerroilla ja taidetyöskentelyissä

Oma vastauksesi _____

Valintojen mahdollistaminen

Oma vastauksesi

Miten Kohtaamistaide eroaa mielestäsi muista taidelähtöisistä menetelmistä?

Oma vastauksesi

Takaisin

Seuraava

Tyhjennä lomake

Suomen Kohtaamistaide ry

Haluatko jättää palautetta tai terveisiä Suomen Kohtaamistaide ry:lle? Esimerkiksi liittyen siihen, miten toivoisit Suomen Kohtaamistaide ry:n edistävän Kohtaamistaiteen käyttöä ja tunnettavuutta tai miten toivoisit yhdistyksen tukevan ohjaajuutta Kohtaamistaidetoiminnassa.

Palaute Suomen Kohtaamistaide ry:lle

Oma vastauksesi

Takaisin

Seuraava

Tyhjennä lomake

Arvontaan osallistuminen

Kaikkien kyselyyn vastanneiden ja tähän alle sähköpostiosoitteensa jättäneiden kesken arvotaan Suomen Taidetarvikkeen 20€ arvoinen lahjakortti. Arvonta suoritetaan 19.4.2023 yhteistyössä Suomen Kohtaamistaide ry:n kanssa. Arvonnan voittajaan ollaan yhteydessä sähköpostitse. Arvontaan osallistuvien sähköpostiosoitteita ei käytetä arvontaan lisäksi mihinkään muuhun tarkoitukseen, eikä niitä yhdistetä kyselyn vastauksiin. Sähköpostiosoitteita säilytetään arvontaan aikana lainmukaisesti ja arvontaan jälkeen ne hävitetään asianmukaisella tavalla. Arvontaan osallistuminen on vapaaehtoista.

Sähköpostiosoite arvontaa varten

Oma vastauksesi

Takaisin

Lähetä

Tyhjennä lomake